Durga Saptashati

श्रीदुर्गासप्तशती (देवीमाहात्म्य)

CHAPTER · प्रथमोऽध्यायः (मधुकैटभवध)

1.0 ॐ नमश्चण्डिकायै

Om namash Chandikayai

1.1 ‘ॐ ऐं’ मार्कण्डेय उवाच॥

Om aim Markandeya uvacha.

1.2 सावर्णिः सूर्यतनयो यो मनुः कथ्यतेऽष्टमः।
निशामय तदुत्पत्तिं विस्तराद् गदतो मम॥

Savarnih surya tanayo yo manuh kathyateshtamah.
Nishamaya tad utpattim vistarad gadato mama.

1.3 महामायानुभावेन यथा मन्वन्तराधिपः।
स बभूव महाभागः सावर्णिस्तनयो रवेः॥

Mahamayanubhavena yatha manvantaradhipah.
Sa babhuva mahabhagah Savarnis tanayo raveh.

1.4 स्वारोचिषेऽन्तरे पूर्वं चैत्रवंशसमुद्भवः।
सुरथो नाम राजाभूत्समस्ते क्षितिमण्डले॥

Svarochishentare purvam Chaitra vansha samudbhavah.
Suratho nama rajabhut samaste kshiti mandale.

1.5 तस्य पालयतः सम्यक् प्रजाः पुत्रानिवौरसान्।
बभूवुः शत्रवो भूपाः कोलाविध्वंसिनस्तदा॥

Tasya palayatah samyak prajah putran ivaurasan.
Babhuvuh shatravo bhupah Kola vidhvansinas tada.

1.6 तस्य तैरभवद् युद्धमतिप्रबलदण्डिनः।
न्यूनैरपि स तैर्युद्धे कोलाविध्वंसिभिर्जितः॥

Tasya tair abhavad yuddham atiprabala dandinah.
Nyunair api sa tair yuddhe Kola vidhvansibhir jitah.

1.7 ततः स्वपुरमायातो निजदेशाधिपोऽभवत्।
आक्रान्तः स महाभागस्तैस्तदा प्रबलारिभिः॥

Tatah sva puram ayato nija deshadhipobhavat.
Akrantah sa mahabhagas tais tada prabalaribhih.

1.8 अमात्यैर्बलिभिर्दुष्टैर्दुर्बलस्य दुरात्मभिः।
कोशो बलं चापहृतं तत्रापि स्वपुरे ततः॥

Amatyair balibhir dushtair durbalasya duratmabhih.
Kosho balam chapahritam tatrapi sva pure tatah.

1.9 ततो मृगयाव्याजेन हृतस्वाम्यः स भूपतिः।
एकाकी हयमारुह्य जगाम गहनं वनम्॥

Tato mrigaya vyajena hrita svamyah sa bhupatih.
Ekaki hayam aruhya jagama gahanam vanam.

1.10 स तत्राश्रममद्राक्षीद् द्विजवर्यस्य मेधसः।
प्रशान्तश्वापदाकीर्णं मुनिशिष्योपशोभितम्॥

Sa tatrashramam adrakshid dvija varyasya Medhasah.
Prashanta shvapadakirnam muni shishyopashobhitam.

1.11 तस्थौ कंचित्स कालं च मुनिना तेन सत्कृतः।
इतश्चेतश्च विचरंस्तस्मिन्मुनिवराश्रमे॥

Tasthau kanchit sa kalam cha munina tena satkritah.
Itash chetash cha vicharans tasmin muni varashrame.

1.12 सोऽचिन्तयत्तदा तत्र ममत्वाकृष्टचेतनः।
मत्पूर्वैः पालितं पूर्वं मया हीनं पुरं हि तत्॥

Sochintayat tada tatra mamatvakrishta chetanah.
Mat purvaih palitam purvam maya hinam puram hi tat.

1.13 मद्भृत्यैस्तैरसद्वृत्तैर्धर्मतः पाल्यते न वा।
न जाने स प्रधानो मे शूरहस्ती सदामदः॥

Mad bhrityais tair asad vrittair dharmatah palyate na va.
Na jane sa pradhano me shura hasti sadamadah.

1.14 मम वैरिवशं यातः कान् भोगानुपलप्स्यते।
ये ममानुगता नित्यं प्रसादधनभोजनैः॥

Mama vairi vasham yatah kan bhogan upalapsyate.
Ye mamanugata nityam prasada dhana bhojanaih.

1.15 अनुवृत्तिं ध्रुवं तेऽद्य कुर्वन्त्यन्यमहीभृताम्।
असम्यग्व्ययशीलैस्तैः कुर्वद्भिः सततं व्ययम्॥

Anuvrittim dhruvam tedya kurvanty anya mahibhritam.
Asamyag vyaya shilais taih kurvadbhih satatam vyayam.

1.16 संचितः सोऽतिदुःखेन क्षयं कोशो गमिष्यति।
एतच्चान्यच्च सततं चिन्तयामास पार्थिवः॥

Sanchitah sotiduhkhena kshayam kosho gamishyati.
Etach chanyach cha satatam chintayamasa parthivah.

1.17 तत्र विप्राश्रमाभ्याशे वैश्यमेकं ददर्श सः।
स पृष्टस्तेन कस्त्वं भो हेतुश्चागमनेऽत्र कः॥

Tatra viprashramabhyashe vaishyam ekam dadarsha sah.
Sa prishtas tena kas tvam bho hetush chagamanetra kah.

1.18 सशोक इव कस्मात्त्वं दुर्मना इव लक्ष्यसे।
इत्याकर्ण्य वचस्तस्य भूपतेः प्रणयोदितम्॥

Sashoka iva kasmat tvam durmana iva lakshyase.
Ity akarnya vachas tasya bhupateh pranayoditam.

1.19 प्रत्युवाच स तं वैश्यः प्रश्रयावनतो नृपम्॥

Pratyuvacha sa tam vaishyah prashrayavanato nripam.

1.20 वैश्य उवाच॥

Vaishya uvacha.

1.21 समाधिर्नाम वैश्योऽहमुत्पन्नो धनिनां कुले॥

Samadhir nama vaishyoham utpanno dhaninam kule.

1.22 पुत्रदारैर्निरस्तश्च धनलोभादसाधुभिः।
विहीनश्च धनैर्दारैः पुत्रैरादाय मे धनम्॥

Putra darair nirastash cha dhana lobhad asadhubhih.
Vihinash cha dhanair daraih putrair adaya me dhanam.

1.23 वनमभ्यागतो दुःखी निरस्तश्चाप्तबन्धुभिः।
सोऽहं न वेद्मि पुत्राणां कुशलाकुशलात्मिकाम्॥

Vanam abhyagato duhkhi nirastash chapta bandhubhih.
Soham na vedmi putranam kushalakushalatmikam.

1.24 प्रवृत्तिं स्वजनानां च दाराणां चात्र संस्थितः।
किं नु तेषां गृहे क्षेममक्षेमं किं नु साम्प्रतम्॥

Pravrittim svajananam cha daranam chatra sansthitah.
Kim nu tesham grihe kshemam akshemam kim nu sampratam.

1.25 कथं ते किं नु सद्वृत्ता दुर्वृत्ताः किं नु मे सुताः॥

Katham te kim nu sadvritta durvrittah kim nu me sutah.

1.26 राजोवाच॥

Rajovacha.

1.27 यैर्निरस्तो भवाँल्लुब्धैः पुत्रदारादिभिर्धनैः॥

Yair nirasto bhavanl lubdhaih putra daradibhir dhanaih.

1.28 तेषु किं भवतः स्नेहमनुबध्नाति मानसम्॥

Teshu kim bhavatah sneham anubadhnati manasam.

1.29 वैश्य उवाच॥

Vaishya uvacha.

1.30 एवमेतद्यथा प्राह भवानस्मद्गतं वचः॥

Evam etad yatha praha bhavan asmad gatam vachah.

1.31 किं करोमि न बध्नाति मम निष्ठुरतां मनः।
यैः संत्यज्य पितृस्नेहं धनलुब्धैर्निराकृतः॥

Kim karomi na badhnati mama nishthuratam manah.
Yaih santyajya pitri sneham dhana lubdhair nirakritah.

1.32 पतिस्वजनहार्दं च हार्दि तेष्वेव मे मनः।
किमेतन्नाभिजानामि जानन्नपि महामते॥

Pati svajana hardam cha hardi teshv eva me manah.
Kim etan nabhijanami janann api mahamate.

1.33 यत्प्रेमप्रवणं चित्तं विगुणेष्वपि बन्धुषु।
तेषां कृते मे निःश्वासो दौर्मनस्यं च जायते॥

Yat prema pravanam chittam viguneshv api bandhushu.
Tesham krite me nihshvaso daurmanasyam cha jayate.

1.34 करोमि किं यन्न मनस्तेष्वप्रीतिषु निष्ठुरम्॥

Karomi kim yan na manas teshv apritishu nishthuram.

1.35 मार्कण्डेय उवाच॥

Markandeya uvacha.

1.36 ततस्तौ सहितौ विप्र तं मुनिं समुपस्थितौ॥

Tatas tau sahitau vipra tam munim samupasthitau.

1.37 समाधिर्नाम वैश्योऽसौ स च पार्थिवसत्तमः।
कृत्वा तु तौ यथान्यायं यथार्हं तेन संविदम्॥

Samadhir nama vaishyosau sa cha parthiva sattamah.
Kritva tu tau yathanyayam yatharham tena sanvidam.

1.38 उपविष्टौ कथाः काश्चिच्चक्रतुर्वैश्यपार्थिवौ॥

Upavishtau kathah kashchich chakratur vaishya parthivau.

1.39 राजोवाच॥

Rajovacha.

1.40 भगवंस्त्वामहं प्रष्टुमिच्छाम्येकं वदस्व तत्॥

Bhagavans tvam aham prashtum ichchhamy ekam vadasva tat.

1.41 दुःखाय यन्मे मनसः स्वचित्तायत्ततां विना।
ममत्वं गतराज्यस्य राज्याङ्गेष्वखिलेष्वपि॥

Duhkhaya yan me manasah sva chittayattatam vina.
Mamatvam gata rajyasya rajyangeshv akhileshv api.

1.42 जानतोऽपि यथाज्ञस्य किमेतन्मुनिसत्तम।
अयं च निकृतः पुत्रैर्दारैर्भृत्यैस्तथोज्झितः॥

Janatopi yathajnasya kim etan muni sattama.
Ayam cha nikritah putrair darair bhrityais tathojjhitah.

1.43 स्वजनेन च संत्यक्तस्तेषु हार्दी तथाप्यति।
एवमेष तथाहं च द्वावप्यत्यन्तदुःखितौ॥

Svajanena cha santyaktas teshu hardi tathapy ati.
Evam esha tathaham cha dvav apy atyanta duhkhitau.

1.44 दृष्टदोषेऽपि विषये ममत्वाकृष्टमानसौ।
तत्किमेतन्महाभाग यन्मोहो ज्ञानिनोरपि॥

Drishta doshepi vishaye mamatvakrishta manasau.
Tat kim etan mahabhaga yan moho jnaninor api.

1.45 ममास्य च भवत्येषा विवेकान्धस्य मूढता॥

Mamasya cha bhavaty esha vivekandhasya mudhata.

1.46 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

1.47 ज्ञानमस्ति समस्तस्य जन्तोर्विषयगोचरे॥

Jnanam asti samastasya jantor vishaya gochare.

1.48 विषयश्च महाभाग याति चैवं पृथक् पृथक्।
दिवान्धाः प्राणिनः केचिद्रात्रावन्धास्तथापरे॥

Vishayash cha mahabhaga yati chaivam prithak prithak.
Divandhah praninah kechid ratrav andhas tathapare.

1.49 केचिद्दिवा तथा रात्रौ प्राणिनस्तुल्यदृष्टयः।
ज्ञानिनो मनुजाः सत्यं किं तु ते न हि केवलम्॥

Kechid diva tatha ratrau praninas tulya drishtayah.
Jnanino manujah satyam kim tu te na hi kevalam.

1.50 यतो हि ज्ञानिनः सर्वे पशुपक्षिमृगादयः।
ज्ञानं च तन्मनुष्याणां यत्तेषां मृगपक्षिणाम्॥

Yato hi jnaninah sarve pashu pakshi mrigadayah.
Jnanam cha tan manushyanam yat tesham mriga pakshinam.

1.51 मनुष्याणां च यत्तेषां तुल्यमन्यत्तथोभयोः।
ज्ञानेऽपि सति पश्यैतान् पतङ्गाञ्छावचञ्चुषु॥

Manushyanam cha yat tesham tulyam anyat tathobhayoh.
Jnanepi sati pashyaitan patangan chhava chanchushu.

1.52 कणमोक्षादृतान्मोहात्पीड्यमानानपि क्षुधा।
मानुषा मनुजव्याघ्र साभिलाषाः सुतान् प्रति॥

Kana mokshadritan mohat pidyamanan api kshudha.
Manusha manuja vyaghra sabhilashah sutan prati.

1.53 लोभात्प्रत्युपकाराय नन्वेतान् किं न पश्यसि।
तथापि ममतावर्त्ते मोहगर्ते निपातिताः॥

Lobhat pratyupakaraya nanv etan kim na pashyasi.
Tathapi mamatavartte moha garte nipatitah.

1.54 महामायाप्रभावेण संसारस्थितिकारिणा।
तन्नात्र विस्मयः कार्यो योगनिद्रा जगत्पतेः॥

Mahamaya prabhavena sansara sthiti karina.
Tan natra vismayah karyo yoganidra jagatpateh.

1.55 महामाया हरेश्चैषा तया सम्मोह्यते जगत्।
ज्ञानिनामपि चेतांसि देवी भगवती हि सा॥

Mahamaya Hareshchaisha taya sammohyate jagat.
Jnaninam api chetansi devi bhagavati hi sa.

1.56 बलादाकृष्य मोहाय महामाया प्रयच्छति।
तया विसृज्यते विश्वं जगदेतच्चराचरम्॥

Balad akrishya mohaya Mahamaya prayachchhati.
Taya visrijyate vishvam jagad etach characharam.

1.57 सैषा प्रसन्ना वरदा नृणां भवति मुक्तये।
सा विद्या परमा मुक्तेर्हेतुभूता सनातनी॥

Saisha prasanna varada nrinam bhavati muktaye.
Sa vidya parama mukter hetu bhuta sanatani.

1.58 संसारबन्धहेतुश्च सैव सर्वेश्वरेश्वरी॥

Sansara bandha hetush cha saiva sarveshvareshvari.

1.59 राजोवाच॥

Rajovacha.

1.60 भगवन् का हि सा देवी महामायेति यां भवान्॥

Bhagavan ka hi sa devi Mahamayeti Yam bhavan.

1.61 ब्रवीति कथमुत्पन्ना सा कर्मास्याश्च किं द्विज।
यत्प्रभावा च सा देवी यत्स्वरूपा यदुद्भवा॥

Braviti katham utpanna sa karmasyash cha kim dvija.
Yat prabhava cha sa devi yat svarupa yad udbhava.

1.62 तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि त्वत्तो ब्रह्मविदां वर॥

Tat sarvam shrotum ichchhami tvatto brahmavidam vara.

1.63 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

1.64 नित्यैव सा जगन्मूर्तिस्तया सर्वमिदं ततम्॥

Nityaiva sa jagan murtis taya sarvam idam tatam.

1.65 तथापि तत्समुत्पत्तिर्बहुधा श्रूयतां मम।
देवानां कार्यसिद्ध्यर्थमाविर्भवति सा यदा॥

Tathapi tat samutpattir bahudha shruyatam mama.
Devanam karya siddhyartham avirbhavati sa yada.

1.66 उत्पन्नेति तदा लोके सा नित्याप्यभिधीयते।
योगनिद्रां यदा विष्णुर्जगत्येकार्णवीकृते॥

Utpanneti tada loke sa nityapy abhidhiyate.
Yoganidram yada Vishnur jagaty ekarnavikrite.

1.67 आस्तीर्य शेषमभजत्कल्पान्ते भगवान् प्रभुः।
तदा द्वावसुरौ घोरौ विख्यातौ मधुकैटभौ॥

Astirya Shesham abhajat kalpante bhagavan prabhuh.
Tada dvav asurau ghorau vikhyatau Madhu Kaitabhau.

1.68 विष्णुकर्णमलोद्भूतौ हन्तुं ब्रह्माणमुद्यतौ।
स नाभिकमले विष्णोः स्थितो ब्रह्मा प्रजापतिः॥

Vishnu karna malodbhutau hantum Brahmanam udyatau.
Sa nabhi kamale Vishnoh sthito Brahma prajapatih.

1.69 दृष्ट्वा तावसुरौ चोग्रौ प्रसुप्तं च जनार्दनम्।
तुष्टाव योगनिद्रां तामेकाग्रहृदयस्थितः॥

Drishtva tav asurau chograu prasuptam cha Janardanam.
Tushtava yoganidram tam ekagra hridaya sthitah.

1.70 विबोधनार्थाय हरेर्हरिनेत्रकृतालयाम्।
विश्वेश्वरीं जगद्धात्रीं स्थितिसंहारकारिणीम्॥

Vibodhanarthaya Harer Hari netra kritalayam.
Vishveshvarim jagaddhatrim sthiti sanhara karinim.

1.71 निद्रां भगवतीं विष्णोरतुलां तेजसः प्रभुः॥

Nidram bhagavatim Vishnor atulam tejasah prabhuh.

1.72 ब्रह्मोवाच॥

Brahmovacha.

1.73 त्वं स्वाहा त्वं स्वधा त्वं हि वषट्कारः स्वरात्मिका॥

Tvam svaha tvam svadha tvam hi vashatkarah svaratmika.

1.74 सुधा त्वमक्षरे नित्ये त्रिधा मात्रात्मिका स्थिता।
अर्धमात्रास्थिता नित्या यानुच्चार्या विशेषतः॥

Sudha tvam akshare nitye tridha matratmika sthita.
Ardhamatra sthita nitya yanuchcharya visheshatah.

1.75 त्वमेव संध्या सावित्री त्वं देवि जननी परा।
त्वयैतद्धार्यते विश्वं त्वयैतत्सृज्यते जगत्॥

Tvam eva sandhya savitri tvam devi janani para.
Tvayaitad dharyate vishvam tvayaitat srijyate jagat.

1.76 त्वयैतत्पाल्यते देवि त्वमत्स्यन्ते च सर्वदा।
विसृष्टौ सृष्टिरूपा त्वं स्थितिरूपा च पालने॥

Tvayaitat palyate devi tvam atsy ante cha sarvada.
Visrishtau srishti rupa tvam sthiti rupa cha palane.

1.77 तथा संहृतिरूपान्ते जगतोऽस्य जगन्मये।
महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः॥

Tatha sanhriti rupante jagatosya jaganmaye.
Maha vidya maha maya maha medha maha smritih.

1.78 महामोहा च भवती महादेवी महासुरी।
प्रकृतिस्त्वं च सर्वस्य गुणत्रयविभाविनी॥

Maha moha cha bhavati maha devi maha suri.
Prakritis tvam cha sarvasya guna traya vibhavini.

1.79 कालरात्रिर्महारात्रिर्मोहरात्रिश्च दारुणा।
त्वं श्रीस्त्वमीश्वरी त्वं ह्रीस्त्वं बुद्धिर्बोधलक्षणा॥

Kalaratrir maharatrir moharatrish cha daruna.
Tvam shris tvam ishvari tvam hris tvam buddhir bodha lakshana.

1.80 लज्जा पुष्टिस्तथा तुष्टिस्त्वं शान्तिः क्षान्तिरेव च।
खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा॥

Lajja pushtis tatha tushtis tvam shantih kshantir eva cha.
Khadgini shulini ghora gadini chakrini tatha.

1.81 शङ्खिनी चापिनी बाणभुशुण्डीपरिघायुधा।
सौम्या सौम्यतराशेषसौम्येभ्यस्त्वतिसुन्दरी॥

Shankhini chapini bana bhushundi parighayudha.
Saumya saumyatarashesha saumyebhyas tv atisundari.

1.82 परापराणां परमा त्वमेव परमेश्वरी।
यच्च किंचित्क्वचिद्वस्तु सदसद्वाखिलात्मिके॥

Paraparanam parama tvam eva parameshvari.
Yach cha kinchit kvachid vastu sad asad vakhilatmike.

1.83 तस्य सर्वस्य या शक्तिः सा त्वं किं स्तूयसे तदा।
यया त्वया जगत्स्रष्टा जगत्पात्यत्ति यो जगत्॥

Tasya sarvasya ya shaktih sa tvam kim stuyase tada.
Yaya tvaya jagat srashta jagat paty atti yo jagat.

1.84 सोऽपि निद्रावशं नीतः कस्त्वां स्तोतुमिहेश्वरः।
विष्णुः शरीरग्रहणमहमीशान एव च॥

Sopi nidra vasham nitah kas tvam stotum iheshvarah.
Vishnuh sharira grahanam aham Ishana eva cha.

1.85 कारितास्ते यतोऽतस्त्वां कः स्तोतुं शक्तिमान् भवेत्।
सा त्वमित्थं प्रभावैः स्वैरुदारैर्देवि संस्तुता॥

Karitas te yatotas tvam kah stotum shaktiman bhavet.
Sa tvam ittham prabhavaih svair udarair devi sanstuta.

1.86 मोहयैतौ दुराधर्षावसुरौ मधुकैटभौ।
प्रबोधं च जगत्स्वामी नीयतामच्युतो लघु॥

Mohayaitau duradharshav asurau Madhu Kaitabhau.
Prabodham cha jagat svami niyatam Achyuto laghu.

1.87 बोधश्च क्रियतामस्य हन्तुमेतौ महासुरौ॥

Bodhash cha kriyatam asya hantum etau mahasurau.

1.88 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

1.89 एवं स्तुता तदा देवी तामसी तत्र वेधसा॥

Evam stuta tada devi tamasi tatra vedhasa.

1.90 विष्णोः प्रबोधनार्थाय निहन्तुं मधुकैटभौ।
नेत्रास्यनासिकाबाहुहृदयेभ्यस्तथोरसः॥

Vishnoh prabodhanarthaya nihantum Madhu Kaitabhau.
Netrasya nasika bahu hridayebhyas tathorasah.

1.91 निर्गम्य दर्शने तस्थौ ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः।
उत्तस्थौ च जगन्नाथस्तया मुक्तो जनार्दनः॥

Nirgamya darshane tasthau Brahmanovyakta janmanah.
Uttasthau cha jagannathas taya mukto Janardanah.

1.92 एकार्णवेऽहिशयनात्ततः स ददृशे च तौ।
मधुकैटभौ दुरात्मानावतिवीर्यपराक्रमौ॥

Ekarnavehi shayanat tatah sa dadrishe cha tau.
Madhu Kaitabhau duratmanav ativirya parakramau.

1.93 क्रोधरक्तेक्षणावत्तुं ब्रह्माणं जनितोद्यमौ।
समुत्थाय ततस्ताभ्यां युयुधे भगवान् हरिः॥

Krodha raktekshanav attum Brahmanam janitodyamau.
Samutthaya tatas tabhyam yuyudhe bhagavan Harih.

1.94 पञ्चवर्षसहस्राणि बाहुप्रहरणो विभुः।
तावप्यतिबलोन्मत्तौ महामायाविमोहितौ॥

Pancha varsha sahasrani bahu praharano vibhuh.
Tav apy atibalonmattau Mahamaya vimohitau.

1.95 उक्तवन्तौ वरोऽस्मत्तो व्रियतामिति केशवम्॥

Uktavantau varosmatto vriyatam iti Keshavam.

1.96 श्रीभगवानुवाच॥

Shri Bhagavan uvacha.

1.97 भवेतामद्य मे तुष्टौ मम वध्यावुभावपि॥

Bhavetam adya me tushtau mama vadhyav ubhav api.

1.98 किमन्येन वरेणात्र एतावद्धि वृतं मम॥

Kim anyena varenatra etavad dhi vritam mama.

1.99 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

1.100 वञ्चिताभ्यामिति तदा सर्वमापोमयं जगत्॥

Vanchitabhyam iti tada sarvam apomayam jagat.

1.101 विलोक्य ताभ्यां गदितो भगवान् कमलेक्षणः।
आवां जहि न यत्रोर्वी सलिलेन परिप्लुता॥

Vilokya tabhyam gadito bhagavan kamalekshanah.
Avam jahi na yatrorvi salilena paripluta.

1.102 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

1.103 तथेत्युक्त्वा भगवता शङ्खचक्रगदाभृता।
कृत्वा चक्रेण वै छिन्ने जघने शिरसी तयोः॥

Tathety uktva bhagavata shankha chakra gada bhrita.
Kritva chakrena vai chhinne jaghane shirasi tayoh.

1.104 एवमेषा समुत्पन्ना ब्रह्मणा संस्तुता स्वयम्।
प्रभावमस्या देव्यास्तु भूयः शृणु वदामि ते॥ ऐं ॐ॥

Evam esha samutpanna Brahmana sanstuta svayam.
Prabhavam asya devyas tu bhuyah shrinu vadami te. aim Om.

1.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये मधुकैटभवधो नाम प्रथमोऽध्यायः॥ १॥
उवाच १४, अर्धश्लोकाः २४, श्लोकाः ६६, एवमादितः॥ १०४॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Madhu Kaitabha vadho nama prathamodhyayah.
Uvacha, ardhashlokah, shlokah, evam aditah.

CHAPTER · द्वितीयोऽध्यायः (महिषासुरसैन्यवध)

2.1 'ॐ ह्रीं' ऋषिरुवाच॥

Om hrim rishir uvacha.

2.2 देवासुरमभूद्युद्धं पूर्णमब्दशतं पुरा।
महिषेऽसुराणामधिपे देवानां च पुरन्दरे॥

Devasuram abhud yuddham purnam abda shatam pura.
Mahishesuranam adhipe devanam cha Purandare.

2.3 तत्रासुरैर्महावीर्यैर्देवसैन्यं पराजितम्।
जित्वा च सकलान् देवानिन्द्रोऽभून्महिषासुरः॥

Tatrasurair maha viryair deva sainyam parajitam.
Jitva cha sakalan devan Indrobhun Mahishasurah.

2.4 ततः पराजिता देवाः पद्मयोनिं प्रजापतिम्।
पुरस्कृत्य गतास्तत्र यत्रेशगरुडध्वजौ॥

Tatah parajita devah padmayonim prajapatim.
Puraskritya gatas tatra yatresha garuda dhvajau.

2.5 यथावृत्तं तयोस्तद्वन्महिषासुरचेष्टितम्।
त्रिदशाः कथयामासुर्देवाभिभवविस्तरम्॥

Yathavrittam tayos tadvan Mahishasura cheshtitam.
Tridashah kathayamasur devabhibhava vistaram.

2.6 सूर्येन्द्राग्न्यनिलेन्दूनां यमस्य वरुणस्य च।
अन्येषां चाधिकारान् स स्वयमेवाधितिष्ठति॥

Suryendragny anilendunam Yamasya Varunasya cha.
Anyesham chadhikaran sa svayam evadhitishthati.

2.7 स्वर्गान्निराकृताः सर्वे तेन देवगणा भुवि।
विचरन्ति यथा मर्त्या महिषेण दुरात्मना॥

Svargan nirakritah sarve tena deva gana bhuvi.
Vicharanti yatha martya Mahishena duratmana.

2.8 एतद्वः कथितं सर्वममरारिविचेष्टितम्।
शरणं वः प्रपन्नाः स्मो वधस्तस्य विचिन्त्यताम्॥

Etad vah kathitam sarvam amarari vicheshtitam.
Sharanam vah prapannah smo vadhas tasya vichintyatam.

2.9 इत्थं निशम्य देवानां वचांसि मधुसूदनः।
चकार कोपं शम्भुश्च भ्रुकुटीकुटिलाननौ॥

Ittham nishamya devanam vachansi Madhusudanah.
Chakara kopam Shambhush cha bhrukuti kutilananau.

2.10 ततोऽतिकोपपूर्णस्य चक्रिणो वदनात्ततः।
निश्चक्राम महत्तेजो ब्रह्मणः शंकरस्य च॥

Tatotikopa purnasya chakrino vadanat tatah.
Nishchakrama mahat tejo Brahmanah Shankarasya cha.

2.11 अन्येषां चैव देवानां शक्रादीनां शरीरतः।
निर्गतं सुमहत्तेजस्तच्चैक्यं समगच्छत॥

Anyesham chaiva devanam Shakradinam shariratah.
Nirgatam sumahat tejas tach chaikyam samagachchhata.

2.12 अतीव तेजसः कूटं ज्वलन्तमिव पर्वतम्।
ददृशुस्ते सुरास्तत्र ज्वालाव्याप्तदिगन्तरम्॥

Ativa tejasah kutam jvalantam iva parvatam.
Dadrishus te suras tatra jvala vyapta digantaram.

2.13 अतुलं तत्र तत्तेजः सर्वदेवशरीरजम्।
एकस्थं तदभून्नारी व्याप्तलोकत्रयं त्विषा॥

Atulam tatra tat tejah sarva deva sharirajam.
Ekastham tad abhun nari vyapta loka trayam tvisha.

2.14 यदभूच्छाम्भवं तेजस्तेनाजायत तन्मुखम्।
याम्येन चाभवन् केशा बाहवो विष्णुतेजसा॥

Yad abhuch chhambhavam tejas tenajayata tan mukham.
Yamyena chabhavan kesha bahavo Vishnu tejasa.

2.15 सौम्येन स्तनयोर्युग्मं मध्यं चैन्द्रेण चाभवत्।
वारुणेन च जङ्घोरू नितम्बस्तेजसा भुवः॥

Saumyena stanayor yugmam madhyam chaindrena chabhavat.
Varunena cha janghoru nitambas tejasa bhuvah.

2.16 ब्रह्मणस्तेजसा पादौ तदङ्गुल्योऽर्कतेजसा।
वसूनां च कराङ्गुल्यः कौबेरेण च नासिका॥

Brahmanas tejasa padau tad angulyorka tejasa.
Vasunam cha karangulyah kauberena cha nasika.

2.17 तस्यास्तु दन्ताः सम्भूताः प्राजापत्येन तेजसा।
नयनत्रितयं जज्ञे तथा पावकतेजसा॥

Tasyas tu dantah sambhutah prajapatyena tejasa.
Nayana tritayam jajne tatha pavaka tejasa.

2.18 भ्रुवौ च संध्ययोस्तेजः श्रवणावनिलस्य च।
अन्येषां चैव देवानां सम्भवस्तेजसां शिवा॥

Bhruvau cha sandhyayos tejah shravanav anilasya cha.
Anyesham chaiva devanam sambhavas tejasam Shiva.

2.19 ततः समस्तदेवानां तेजोराशिसमुद्भवाम्।
तां विलोक्य मुदं प्रापुरमरा महिषार्दिताः॥

Tatah samasta devanam tejo rashi samudbhavam.
Tam vilokya mudam prapur amara mahisharditah.

2.20 शूलं शूलाद्विनिष्कृष्य ददौ तस्यै पिनाकधृक्।
चक्रं च दत्तवान् कृष्णः समुत्पाद्य स्वचक्रतः॥

Shulam shulad vinishkrishya dadau tasyai pinakadhrik.
Chakram cha dattavan Krishnah samutpadya sva chakratah.

2.21 शङ्खं च वरुणः शक्तिं ददौ तस्यै हुताशनः।
मारुतो दत्तवांश्चापं बाणपूर्णे तथेषुधी॥

Shankham cha Varunah shaktim dadau tasyai hutashanah.
Maruto dattavansh chapam bana purne tatheshudhi.

2.22 वज्रमिन्द्रः समुत्पाद्य कुलिशादमराधिपः।
ददौ तस्यै सहस्राक्षो घण्टामैरावताद् गजात्॥

Vajram Indrah samutpadya kulishad amaradhipah.
Dadau tasyai sahasraksho ghantam Airavatad gajat.

2.23 कालदण्डाद्यमो दण्डं पाशं चाम्बुपतिर्ददौ।
प्रजापतिश्चाक्षमालां ददौ ब्रह्मा कमण्डलुम्॥

Kaladandad Yamo dandam pasham chambupatir dadau.
Prajapatish chakshamalam dadau Brahma kamandalum.

2.24 समस्तरोमकूपेषु निजरश्मीन् दिवाकरः।
कालश्च दत्तवान् खड्गं तस्याश्चर्म च निर्मलम्॥

Samasta roma kupeshu nija rashmin divakarah.
Kalash cha dattavan khadgam tasyash charma cha nirmalam.

2.25 क्षीरोदश्चामलं हारमजरे च तथाम्बरे।
चूडामणिं तथा दिव्यं कुण्डले कटकानि च॥

Kshirodash chamalam haram ajare cha tathambare.
Chudamanim tatha divyam kundale katakani cha.

2.26 अर्धचन्द्रं तथा शुभ्रं केयूरान् सर्वबाहुषु।
नूपुरौ विमलौ तद्वद् ग्रैवेयकमनुत्तमम्॥

Ardhachandram tatha shubhram keyuran sarva bahushu.
Nupurau vimalau tadvad graiveyakam anuttamam.

2.27 अङ्गुलीयकरत्नानि समस्तास्वङ्गुलीषु च।
विश्वकर्मा ददौ तस्यै परशुं चातिनिर्मलम्॥

Anguliyaka ratnani samastasv angulishu cha.
Vishvakarma dadau tasyai parashum chatinirmalam.

2.28 अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथाभेद्यं च दंशनम्।
अम्लानपङ्कजां मालां शिरस्युरसि चापराम्॥

Astrany aneka rupani tathabhedyam cha danshanam.
Amlana pankajam malam shirasy urasi chaparam.

2.29 अददज्जलधिस्तस्यै पङ्कजं चातिशोभनम्।
हिमवान् वाहनं सिंहं रत्नानि विविधानि च॥

Adadaj jaladhis tasyai pankajam chatishobhanam.
Himavan vahanam sinham ratnani vividhani cha.

2.30 ददावशून्यं सुरया पानपात्रं धनाधिपः।
शेषश्च सर्वनागेशो महामणिविभूषितम्॥

Dadav ashunyam suraya pana patram dhanadhipah.
Sheshash cha sarva nagesho maha mani vibhushitam.

2.31 नागहारं ददौ तस्यै धत्ते यः पृथिवीमिमाम्।
अन्यैरपि सुरैर्देवी भूषणैरायुधैस्तथा॥

Naga haram dadau tasyai dhatte yah prithivim imam.
Anyair api surair devi bhushanair ayudhais tatha.

2.32 सम्मानिता ननादोच्चैः साट्टहासं मुहुर्मुहुः।
तस्या नादेन घोरेण कृत्स्नमापूरितं नभः॥

Sammanita nanadochchaih sattahasam muhur muhuh.
Tasya nadena ghorena kritsnam apuritam nabhah.

2.33 अमायतातिमहता प्रतिशब्दो महानभूत्।
चुक्षुभुः सकला लोकाः समुद्राश्च चकम्पिरे॥

Amayatatimahata pratishabdo mahan abhut.
Chukshubhuh sakala lokah samudrash cha chakampire.

2.34 चचाल वसुधा चेलुः सकलाश्च महीधराः।
जयेति देवाश्च मुदा तामूचुः सिंहवाहिनीम्॥

Chachala vasudha cheluh sakalash cha mahidharah.
Jayeti devash cha muda tam uchuh sinha vahinim.

2.35 तुष्टुवुर्मुनयश्चैनां भक्तिनम्रात्ममूर्तयः।
दृष्ट्वा समस्तं संक्षुब्धं त्रैलोक्यममरारयः॥

Tushtuvur munayash chainam bhakti namratma murtayah.
Drishtva samastam sankshubdham trailokyam amararayah.

2.36 सन्नद्धाखिलसैन्यास्ते समुत्तस्थुरुदायुधाः।
आः किमेतदिति क्रोधादाभाष्य महिषासुरः॥

Sannaddhakhila sainyas te samuttasthur udayudhah.
Ah kim etad iti krodhad abhashya Mahishasurah.

2.37 अभ्यधावत तं शब्दमशेषैरसुरैर्वृतः।
स ददर्श ततो देवीं व्याप्तलोकत्रयां त्विषा॥

Abhyadhavata tam shabdam asheshair asurair vritah.
Sa dadarsha tato devim vyapta loka trayam tvisha.

2.38 पादाक्रान्त्या नतभुवं किरीटोल्लिखिताम्बराम्।
क्षोभिताशेषपातालां धनुर्ज्यानिःस्वनेन ताम्॥

Padakrantya nata bhuvam kiritollikhitambaram.
Kshobhitashesha patalam dhanur jya nihsvanena tam.

2.39 दिशो भुजसहस्रेण समन्ताद् व्याप्य संस्थिताम्।
ततः प्रववृते युद्धं तया देव्या सुरद्विषाम्॥

Disho bhuja sahasrena samantad vyapya sansthitam.
Tatah pravavrite yuddham taya devya suradvisham.

2.40 शस्त्रास्त्रैर्बहुधा मुक्तैरादीपितदिगन्तरम्।
महिषासुरसेनानीश्चिक्षुराख्यो महासुरः॥

Shastrastrair bahudha muktair adipita digantaram.
Mahishasura senanish Chikshurakhyo mahasurah.

2.41 युयुधे चामरश्चान्यैश्चतुरङ्गबलान्वितः।
रथानामयुतैः षड्भिरुदग्राख्यो महासुरः॥

Yuyudhe Chamarash chanyaish chaturanga balanvitah.
Rathanam ayutaih shadbhir Udagrakhyo mahasurah.

2.42 अयुध्यतायुतानां च सहस्रेण महाहनुः।
पञ्चाशद्भिश्च नियुतैरसिलोमा महासुरः॥

Ayudhyatayutanam cha sahasrena Mahahanuh.
Panchashadbhish cha niyutair Asiloma mahasurah.

2.43 अयुतानां शतैः षड्भिर्बाष्कलो युयुधे रणे।
गजवाजिसहस्रौघैरनेकैः परिवारितः॥

Ayutanam shataih shadbhir Bashkalo yuyudhe rane.
Gaja vaji sahasraughair anekaih parivaritah.

2.44 वृतो रथानां कोट्या च युद्धे तस्मिन्नयुध्यत।
बिडालाख्योऽयुतानां च पञ्चाशद्भिरथायुतैः॥

Vrito rathanam kotya cha yuddhe tasminn ayudhyata.
Bidalakhyoyutanam cha panchashadbhir athayutaih.

2.45 युयुधे संयुगे तत्र रथानां परिवारितः।
अन्ये च तत्रायुतशो रथनागहयैर्वृताः॥

Yuyudhe sanyuge tatra rathanam parivaritah.
Anye cha tatrayutasho ratha naga hayair vritah.

2.46 युयुधुः संयुगे देव्या सह तत्र महासुराः।
कोटिकोटिसहस्रैस्तु रथानां दन्तिनां तथा॥

Yuyudhuh sanyuge devya saha tatra mahasurah.
Koti koti sahasrais tu rathanam dantinam tatha.

2.47 हयानां च वृतो युद्धे तत्राभून्महिषासुरः।
तोमरैर्भिन्दिपालैश्च शक्तिभिर्मुसलैस्तथा॥

Hayanam cha vrito yuddhe tatrabhun Mahishasurah.
Tomarair bhindipalaish cha shaktibhir musalais tatha.

2.48 युयुधुः संयुगे देव्या खड्गैः परशुपट्टिशैः।
केचिच्च चिक्षिपुः शक्तीः केचित्पाशांस्तथापरे॥

Yuyudhuh sanyuge devya khadgaih parashu pattishaih.
Kechich cha chikshipuh shaktih kechit pashans tathapare.

2.49 देवीं खड्गप्रहारैस्तु ते तां हन्तुं प्रचक्रमुः।
सापि देवी ततस्तानि शस्त्राण्यस्त्राणि चण्डिका॥

Devim khadga praharais tu te tam hantum prachakramuh.
Sapi devi tatas tani shastrany astrani Chandika.

2.50 लीलयैव प्रचिच्छेद निजशस्त्रास्त्रवर्षिणी।
अनायस्तानना देवी स्तूयमाना सुरर्षिभिः॥

Lilayaiva prachichchheda nija shastrastra varshini.
Anayastanana devi stuyamana surarshibhih.

2.51 मुमोचासुरदेहेषु शस्त्राण्यस्त्राणि चेश्वरी।
सोऽपि क्रुद्धो धुतसटो देव्या वाहनकेसरी॥

Mumochasura deheshu shastrany astrani cheshvari.
Sopi kruddho dhutasato devya vahana kesari.

2.52 चचारासुरसैन्येषु वनेष्विव हुताशनः।
निःश्वासान् मुमुचे यांश्च युध्यमाना रणेऽम्बिका॥

Chacharasura sainyeshu vaneshv iva hutashanah.
Nihshvasan mumuche yansh cha yudhyamana ranembika.

2.53 त एव सद्यः सम्भूता गणाः शतसहस्रशः।
युयुधुस्ते परशुभिर्भिन्दिपालासिपट्टिशैः॥

Ta eva sadyah sambhuta ganah shata sahasrashah.
Yuyudhus te parashubhir bhindipalasi pattishaih.

2.54 नाशयन्तोऽसुरगणान् देवीशक्त्युपबृंहिताः।
अवादयन्त पटहान् गणाः शङ्खांस्तथापरे॥

Nashayantosura ganan devi shakty upabrinhitah.
Avadayanta patahan ganah shankhans tathapare.

2.55 मृदङ्गांश्च तथैवान्ये तस्मिन् युद्धमहोत्सवे।
ततो देवी त्रिशूलेन गदया शक्तिवृष्टिभिः॥

Mridangansh cha tathaivanye tasmin yuddha mahotsave.
Tato devi trishulena gadaya shakti vrishtibhih.

2.56 खड्गादिभिश्च शतशो निजघान महासुरान्।
पातयामास चैवान्यान् घण्टास्वनविमोहितान्॥

Khadgadibhish cha shatasho nijaghana mahasuran.
Patayamasa chaivanyan ghanta svana vimohitan.

2.57 असुरान् भुवि पाशेन बद्ध्वा चान्यानकर्षयत्।
केचिद् द्विधा कृतास्तीक्ष्णैः खड्गपातैस्तथापरे॥

Asuran bhuvi pashena baddhva chanyan akarshayat.
Kechid dvidha kritas tikshnaih khadga patais tathapare.

2.58 विपोथिता निपातेन गदया भुवि शेरते।
वेमुश्च केचिद्रुधिरं मुसलेन भृशं हताः॥

Vipothita nipatena gadaya bhuvi sherate.
Vemush cha kechid rudhiram musalena bhrisham hatah.

2.59 केचिन्निपतिता भूमौ भिन्नाः शूलेन वक्षसि।
निरन्तराः शरौघेण कृताः केचिद्रणाजिरे॥

Kechin nipatita bhumau bhinnah shulena vakshasi.
Nirantarah sharaughena kritah kechid ranajire.

2.60 श्येनानुकारिणः प्राणान् मुमुचुस्त्रिदशार्दनाः।
केषांचिद् बाहवश्छिन्नाश्छिन्नग्रीवास्तथापरे॥

Shyenanukarinah pranan mumuchus tridashardanah.
Keshanchid bahavash chhinnash chhinna grivas tathapare.

2.61 शिरांसि पेतुरन्येषामन्ये मध्ये विदारिताः।
विच्छिन्नजङ्घास्त्वपरे पेतुरुर्व्यां महासुराः॥

Shiransi petur anyesham anye madhye vidaritah.
Vichchhinna janghas tv apare petur urvyam mahasurah.

2.62 एकबाह्वक्षिचरणाः केचिद्देव्या द्विधा कृताः।
छिन्नेऽपि चान्ये शिरसि पतिताः पुनरुत्थिताः॥

Eka bahv akshi charanah kechid devya dvidha kritah.
Chhinnepi chanye shirasi patitah punar utthitah.

2.63 कबन्धा युयुधुर्देव्या गृहीतपरमायुधाः।
ननृतुश्चापरे तत्र युद्धे तूर्यलयाश्रिताः॥

Kabandha yuyudhur devya grihita paramayudhah.
Nanritush chapare tatra yuddhe turya layashritah.

2.64 कबन्धाश्छिन्नशिरसः खड्गशक्त्यृष्टिपाणयः।
तिष्ठ तिष्ठेति भाषन्तो देवीमन्ये महासुराः॥

Kabandhash chhinna shirasah khadga shakty rishti panayah.
Tishtha tishtheti bhashanto devim anye mahasurah.

2.65 पातितै रथनागाश्वैरसुरैश्च वसुन्धरा।
अगम्या साभवत्तत्र यत्राभूत्स महारणः॥

Patitai ratha nagashvair asuraish cha vasundhara.
Agamya sabhavat tatra yatrabhut sa maharanah.

2.66 शोणितौघा महानद्यः सद्यस्तत्र प्रसुस्रुवुः।
मध्ये चासुरसैन्यस्य वारणासुरवाजिनाम्॥

Shonitaugha maha nadyah sadyas tatra prasusruvuh.
Madhye chasura sainyasya varanasura vajinam.

2.67 क्षणेन तन्महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।
निन्ये क्षयं यथा वह्निस्तृणदारुमहाचयम्॥

Kshanena tan maha sainyam asuranam tathambika.
Ninye kshayam yatha vahnis trina daru mahachayam.

2.68 स च सिंहो महानादमुत्सृजन्धुतकेसरः।
शरीरेभ्योऽमरारीणामसूनिव विचिन्वति॥

Sa cha sinho mahanadam utsrijan dhuta kesarah.
Sharirebhyomararinam asun iva vichinvati.

2.69 देव्या गणैश्च तैस्तत्र कृतं युद्धं महासुरैः।
यथैषां तुतुषुर्देवाः पुष्पवृष्टिमुचो दिवि॥ ॐ॥

Devya ganaish cha tais tatra kritam yuddham mahasuraih.
Yathaisham tutushur devah pushpa vrishti mucho divi. Om.

2.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये महिषासुरसैन्यवधो नाम द्वितीयोऽध्यायः॥ २॥
उवाच १, श्लोकाः ६८, एवम् ६९, एवमादितः १७३॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Mahishasura sainya vadho nama dvitiyodhyayah.
Uvacha, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · तृतीयोऽध्यायः (सेनापतियोंसहित महिषासुरवध)

3.1 'ॐ' ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

3.2 निहन्यमानं तत्सैन्यमवलोक्य महासुरः।
सेनानीश्चिक्षुरः कोपाद्ययौ योद्धुमथाम्बिकाम्॥

Nihanyamanam tat sainyam avalokya mahasurah.
Senanish Chikshurah kopad yayau yoddhum athambikam.

3.3 स देवीं शरवर्षेण ववर्ष समरेऽसुरः।
यथा मेरुगिरेः शृङ्गं तोयवर्षेण तोयदः॥

Sa devim shara varshena vavarsha samaresurah.
Yatha meru gireh shringam toya varshena toyadah.

3.4 तस्यच्छित्त्वा ततो देवी लीलयैव शरोत्करान्।
जघान तुरगान् बाणैर्यन्तारं चैव वाजिनाम्॥

Tasyach chhittva tato devi lilayaiva sharotkaran.
Jaghana turagan banair yantaram chaiva vajinam.

3.5 चिच्छेद च धनुः सद्यो ध्वजं चातिसमुच्छ्रितम्।
विव्याध चैव गात्रेषु छिन्नधन्वानमाशुगैः॥

Chichchheda cha dhanuh sadyo dhvajam chatisamuchchhritam.
Vivyadha chaiva gatreshu chhinna dhanvanam ashugaih.

3.6 सच्छिन्नधन्वा विरथो हताश्वो हतसारथिः।
अभ्यधावत तां देवीं खड्गचर्मधरोऽसुरः॥

Sachchhinna dhanva viratho hatashvo hata sarathih.
Abhyadhavata tam devim khadga charma dharosurah.

3.7 सिंहमाहत्य खड्गेन तीक्ष्णधारेण मूर्धनि।
आजघान भुजे सव्ये देवीमप्यतिवेगवान्॥

Sinham ahatya khadgena tikshna dharena murdhani.
Ajaghana bhuje savye devim apy ativegavan.

3.8 तस्याः खड्गो भुजं प्राप्य पफाल नृपनन्दन।
ततो जग्राह शूलं स कोपादरुणलोचनः॥

Tasyah khadgo bhujam prapya paphala nripa nandana.
Tato jagraha shulam sa kopad aruna lochanah.

3.9 चिक्षेप च ततस्तत्तु भद्रकाल्यां महासुरः।
जाज्वल्यमानं तेजोभी रविबिम्बमिवाम्बरात्॥

Chikshepa cha tatas tat tu Bhadrakalyam mahasurah.
Jajvalyamanam tejobhi ravi bimbam ivambarat.

3.10 दृष्ट्वा तदापतच्छूलं देवी शूलममुञ्चत।
तच्छूलं शतधा तेन नीतं स च महासुरः॥

Drishtva tad apatach chhulam devi shulam amunchata.
Tach chhulam shatadha tena nitam sa cha mahasurah.

3.11 हते तस्मिन्महावीर्ये महिषस्य चमूपतौ।
आजगाम गजारूढश्चामरस्त्रिदशार्दनः॥

Hate tasmin mahavirye mahishasya chamupatau.
Ajagama gajarudhash Chamaras tridashardanah.

3.12 सोऽपि शक्तिं मुमोचाथ देव्यास्तामम्बिका द्रुतम्।
हुंकाराभिहतां भूमौ पातयामास निष्प्रभाम्॥

Sopi shaktim mumochatha devyas tam ambika drutam.
Hunkarabhihatam bhumau patayamasa nishprabham.

3.13 भग्नां शक्तिं निपतितां दृष्ट्वा क्रोधसमन्वितः।
चिक्षेप चामरः शूलं बाणैस्तदपि साच्छिनत्॥

Bhagnam shaktim nipatitam drishtva krodha samanvitah.
Chikshepa Chamarah shulam banais tad api sachchhinat.

3.14 ततः सिंहः समुत्पत्य गजकुम्भान्तरे स्थितः।
बाहुयुद्धेन युयुधे तेनोच्चैस्त्रिदशारिणा॥

Tatah sinhah samutpatya gaja kumbhantare sthitah.
Bahu yuddhena yuyudhe tenochchais tridasharina.

3.15 युध्यमानौ ततस्तौ तु तस्मान्नागान्महीं गतौ।
युयुधातेऽतिसंरब्धौ प्रहारैरतिदारुणैः॥

Yudhyamanau tatas tau tu tasman nagan mahim gatau.
Yuyudhatetisanrabdhau praharair atidarunaih.

3.16 ततो वेगात् खमुत्पत्य निपत्य च मृगारिणा।
करप्रहारेण शिरश्चामरस्य पृथक्कृतम्॥

Tato vegat kham utpatya nipatya cha mrigarina.
Kara praharena shirash Chamarasya prithak kritam.

3.17 उदग्रश्च रणे देव्या शिलावृक्षादिभिर्हतः।
दन्तमुष्टितलैश्चैव करालश्च निपातितः॥

Udagrash cha rane devya shila vrikshadibhir hatah.
Danta mushti talaish chaiva Karalash cha nipatitah.

3.18 देवी क्रुद्धा गदापातैश्चूर्णयामास चोद्धतम्।
वाष्कलं भिन्दिपालेन बाणैस्ताम्रं तथान्धकम्॥

Devi kruddha gada pataish churnayamasa choddhatam.
Vashkalam bhindipalena banais Tamram tathandhakam.

3.19 उग्रास्यमुग्रवीर्यं च तथैव च महाहनुम्।
त्रिनेत्रा च त्रिशूलेन जघान परमेश्वरी॥

Ugrasyam ugraviryam cha tathaiva cha Mahahanum.
Trinetra cha trishulena jaghana parameshvari.

3.20 बिडालस्यासिना कायात्पातयामास वै शिरः।
दुर्धरं दुर्मुखं चोभौ शरैर्निन्ये यमक्षयम्॥

Bidalasyasina kayat patayamasa vai shirah.
Durdharam Durmukham chobhau sharair ninye Yama kshayam.

3.21 एवं संक्षीयमाणे तु स्वसैन्ये महिषासुरः।
माहिषेण स्वरूपेण त्रासयामास तान् गणान्॥

Evam sankshiyamane tu sva sainye Mahishasurah.
Mahishena svarupena trasayamasa tan ganan.

3.22 कांश्चित्तुण्डप्रहारेण खुरक्षेपैस्तथापरान्।
लाङ्गूलताडितांश्चान्याञ्छृङ्गाभ्यां च विदारितान्॥

Kanshchit tunda praharena khura kshepais tathaparan.
Langula taditansh chanyan chhringabhyam cha vidaritan.

3.23 वेगेन कांश्चिदपरान्नादेन भ्रमणेन च।
निःश्वासपवनेनान्यान् पातयामास भूतले॥

Vegena kanshchid aparan nadena bhramanena cha.
Nihshvasa pavanenanyan patayamasa bhutale.

3.24 निपात्य प्रमथानीकमभ्यधावत सोऽसुरः।
सिंहं हन्तुं महादेव्याः कोपं चक्रे ततोऽम्बिका॥

Nipatya pramathanikam abhyadhavata sosurah.
Sinham hantum mahadevyah kopam chakre tatombika.

3.25 सोऽपि कोपान्महावीर्यः खुरक्षुण्णमहीतलः।
शृङ्गाभ्यां पर्वतानुच्चांश्चिक्षेप च ननाद च॥

Sopi kopan mahaviryah khura kshunna mahitalah.
Shringabhyam parvatan uchchansh chikshepa cha nanada cha.

3.26 वेगभ्रमणविक्षुण्णा मही तस्य व्यशीर्यत।
लाङ्गूलेनाहतश्चाब्धिः प्लावयामास सर्वतः॥

Vega bhramana vikshunna mahi tasya vyashiryata.
Langulenahatash chabdhih plavayamasa sarvatah.

3.27 धुतशृङ्गविभिन्नाश्च खण्डं खण्डं ययुर्घनाः।
श्वासानिलास्ताः शतशो निपेतुर्नभसोऽचलाः॥

Dhuta shringa vibhinnash cha khandam khandam yayur ghanah.
Shvasanilastah shatasho nipetur nabhasochalah.

3.28 इति क्रोधसमाध्मातमापतन्तं महासुरम्।
दृष्ट्वा सा चण्डिका कोपं तद्वधाय तदाकरोत्॥

Iti krodha samadhmatam apatantam mahasuram.
Drishtva sa Chandika kopam tad vadhaya tadakarot.

3.29 सा क्षिप्त्वा तस्य वै पाशं तं बबन्ध महासुरम्।
तत्याज माहिषं रूपं सोऽपि बद्धो महामृधे॥

Sa kshiptva tasya vai pasham tam babandha mahasuram.
Tatyaja mahisham rupam sopi baddho mahamridhe.

3.30 ततः सिंहोऽभवत्सद्यो यावत्तस्याम्बिका शिरः।
छिनत्ति तावत्पुरुषः खड्गपाणिरदृश्यत॥

Tatah sinhobhavat sadyo yavat tasyambika shirah.
Chhinatti tavat purushah khadga panir adrishyata.

3.31 तत एवाशु पुरुषं देवी चिच्छेद सायकैः।
तं खड्गचर्मणा सार्धं ततः सोऽभून्महागजः॥

Tata evashu purusham devi chichchheda sayakaih.
Tam khadga charmana sardham tatah sobhun mahagajah.

3.32 करेण च महासिंहं तं चकर्ष जगर्ज च।
कर्षतस्तु करं देवी खड्गेन निरकृन्तत॥

Karena cha mahasinham tam chakarsha jagarja cha.
Karshatas tu karam devi khadgena nirakrintata.

3.33 ततो महासुरो भूयो माहिषं वपुरास्थितः।
तथैव क्षोभयामास त्रैलोक्यं सचराचरम्॥

Tato mahasuro bhuyo mahisham vapur asthitah.
Tathaiva kshobhayamasa trailokyam sacharacharam.

3.34 ततः क्रुद्धा जगन्माता चण्डिका पानमुत्तमम्।
पपौ पुनः पुनश्चैव जहासारुणलोचना॥

Tatah kruddha jagan mata Chandika panam uttamam.
Papau punah punash chaiva jahasaruna lochana.

3.35 ननर्द चासुरः सोऽपि बलवीर्यमदोद्धतः।
विषाणाभ्यां च चिक्षेप चण्डिकां प्रति भूधरान्॥

Nanarda chasurah sopi bala virya madoddhatah.
Vishanabhyam cha chikshepa Chandikam prati bhudharan.

3.36 सा च तान् प्रहितांस्तेन चूर्णयन्ती शरोत्करैः।
उवाच तं मदोद्धूतमुखरागाकुलाक्षरम्॥

Sa cha tan prahitans tena churnayanti sharotkaraih.
Uvacha tam madoddhuta mukha ragakulaksharam.

3.37 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

3.38 गर्ज गर्ज क्षणं मूढ मधु यावत्पिबाम्यहम्।
मया त्वयि हतेऽत्रैव गर्जिष्यन्त्याशु देवताः॥

Garja garja kshanam mudha madhu yavat pibamy aham.
Maya tvayi hatetraiva garjishyanty ashu devatah.

3.39 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

3.40 एवमुक्त्वा समुत्पत्य साऽऽरूढा तं महासुरम्।
पादेनाक्रम्य कण्ठे च शूलेनैनमताडयत्॥

Evam uktva samutpatya sarudha tam mahasuram.
Padenakramya kanthe cha shulenainam atadayat.

3.41 ततः सोऽपि पदाऽऽक्रान्तस्तया निजमुखात्ततः।
अर्धनिष्क्रान्त एवासीद् देव्या वीर्येण संवृतः॥

Tatah sopi padakrantas taya nija mukhat tatah.
Ardha nishkranta evasid devya viryena sanvritah.

3.42 अर्धनिष्क्रान्त एवासौ युध्यमानो महासुरः।
तया महासिना देव्या शिरश्छित्त्वा निपातितः॥

Ardha nishkranta evasau yudhyamano mahasurah.
Taya mahasina devya shirash chhittva nipatitah.

3.43 ततो हाहाकृतं सर्वं दैत्यसैन्यं ननाश तत्।
प्रहर्षं च परं जग्मुः सकला देवतागणाः॥

Tato hahakritam sarvam daitya sainyam nanasha tat.
Praharsham cha param jagmuh sakala devata ganah.

3.44 तुष्टुवुस्तां सुरा देवीं सह दिव्यैर्महर्षिभिः।
जगुर्गन्धर्वपतयो ननृतुश्चाप्सरोगणाः॥ ॐ॥

Tushtuvus tam sura devim saha divyair maharshibhih.
Jagur gandharva patayo nanritush chapsaro ganah. Om.

3.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये महिषासुरवधो नाम तृतीयोऽध्यायः॥ ३॥
उवाच ३, श्लोकाः ४१, एवम् ४४, एवमादितः २१७॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Mahishasura vadho nama tritiyodhyayah.
Uvacha, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · चतुर्थोऽध्यायः (इन्द्रादि देवताओंद्वारा देवीकी स्तुति)

4.1 'ॐ' ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

4.2 शक्रादयः सुरगणा निहतेऽतिवीर्ये
तस्मिन्दुरात्मनि सुरारिबले च देव्या।
तां तुष्टुवुः प्रणतिनम्रशिरोधरांसा
वाग्भिः प्रहर्षपुलकोद्गमचारुदेहाः॥

Shakradayah sura gana nihatetivirye
Tasmin duratmani surari bale cha devya.
Tam tushtuvuh pranati namra shirodharansa
Vagbhih praharsha pulakodgama charu dehah.

4.3 देव्या यया ततमिदं जगदात्मशक्त्या
निश्शेषदेवगणशक्तिसमूहमूर्त्या।
तामम्बिकामखिलदेवमहर्षिपूज्यां
भक्त्या नताः स्म विदधातु शुभानि सा नः॥

Devya yaya tatam idam jagad atma shaktya
Nishshesha deva gana shakti samuha murtya.
Tam ambikam akhila deva maharshi pujyam
Bhaktya natah sma vidadhatu shubhani sa nah.

4.4 यस्याः प्रभावमतुलं भगवाननन्तो
ब्रह्मा हरश्च न हि वक्तुमलं बलं च।
सा चण्डिकाखिलजगत्परिपालनाय
नाशाय चाशुभभयस्य मतिं करोतु॥

Yasyah prabhavam atulam bhagavan ananto
Brahma Harash cha na hi vaktum alam balam cha.
Sa Chandikakhila jagat paripalanaya
Nashaya chashubha bhayasya matim karotu.

4.5 या श्रीः स्वयं सुकृतिनां भवनेष्वलक्ष्मीः
पापात्मनां कृतधियां हृदयेषु बुद्धिः।
श्रद्धा सतां कुलजनप्रभवस्य लज्जा
तां त्वां नताः स्म परिपालय देवि विश्वम्॥

Ya shrih svayam sukritinam bhavaneshv alakshmih
Papatmanam kritadhiyam hridayeshu buddhih.
Shraddha satam kulajana prabhavasya lajja
Tam tvam natah sma paripalaya devi vishvam.

4.6 किं वर्णयाम तव रूपमचिन्त्यमेतत्
किं चातिवीर्यमसुरक्षयकारि भूरि।
किं चाहवेषु चरितानि तवाद्भुतानि
सर्वेषु देव्यसुरदेवगणादिकेषु॥

Kim varnayama tava rupam achintyam etat
Kim chativiryam asura kshaya kari bhuri.
Kim chahaveshu charitani tavadbhutani
Sarveshu devy asura deva ganadikeshu.

4.7 हेतुः समस्तजगतां त्रिगुणापि दोषै-
र्न ज्ञायसे हरिहरादिभिरप्यपारा।
सर्वाश्रयाखिलमिदं जगदंशभूत-
मव्याकृता हि परमा प्रकृतिस्त्वमाद्या॥

Hetuh samasta jagatam trigunapi doshai-
Rna jnayase Hari Haradibhir apy apara.
Sarvashrayakhilam idam jagad ansha bhuta-
Mavyakrita hi parama prakritis tvam adya.

4.8 यस्याः समस्तसुरता समुदीरणेन
तृप्तिं प्रयाति सकलेषु मखेषु देवि।
स्वाहासि वै पितृगणस्य च तृप्तिहेतु-
रुच्चार्यसे त्वमत एव जनैः स्वधा च॥

Yasyah samasta surata samudiranena
Triptim prayati sakaleshu makheshu devi.
Svahasi vai pitri ganasya cha tripti hetu-
Ruchcharyase tvam ata eva janaih svadha cha.

4.9 या मुक्तिहेतुरविचिन्त्यमहाव्रता त्व-
मभ्यस्यसे सुनियतेन्द्रियतत्त्वसारैः।
मोक्षार्थिभिर्मुनिभिरस्तसमस्तदोषै-
र्विद्यासि सा भगवती परमा हि देवि॥

Ya mukti hetur avichintya maha vrata tva-
Mabhyasyase suniyatendriya tattva saraih.
Moksharthibhir munibhir asta samasta doshai-
Rvidyasi sa bhagavati parama hi devi.

4.10 शब्दात्मिका सुविमलर्ग्यजुषां निधान-
मुद्गीथरम्यपदपाठवतां च साम्नाम्।
देवी त्रयी भगवती भवभावनाय
वार्ता च सर्वजगतां परमार्तिहन्त्री॥

Shabdatmika suvimalarg yajusham nidhana-
Mudgitha ramya pada pathavatam cha samnam.
Devi trayi bhagavati bhava bhavanaya
Varta cha sarva jagatam paramarti hantri.

4.11 मेधासि देवि विदिताखिलशास्त्रसारा
दुर्गासि दुर्गभवसागरनौरसङ्गा।
श्रीः कैटभारिहृदयैककृताधिवासा
गौरी त्वमेव शशिमौलिकृतप्रतिष्ठा॥

Medhasi devi viditakhila shastra sara
Durgasi durga bhava sagara naur asanga.
Shrih Kaitabhari hridayaika kritadhivasa
Gauri tvam eva shashi mauli krita pratishtha.

4.12 ईषत्सहाससममलं परिपूर्णचन्द्र-
बिम्बानुकारि कनकोत्तमकान्तिकान्तम्।
अत्यद्भुतं प्रहृतमात्तरुषा तथापि
वक्त्रं विलोक्य सहसा महिषासुरेण॥

Ishat sahasam amalam paripurna chandra-
Bimbanukari kanakottama kanti kantam.
Atyadbhutam prahritam atta rusha tathapi
Vaktram vilokya sahasa Mahishasurena.

4.13 दृष्ट्वा तु देवि कुपितं भ्रुकुटीकराल-
मुद्यच्छशाङ्कसदृशच्छवि यन्न सद्यः।
प्राणान्मुमोच महिषस्तदतीव चित्रं
कैर्जीव्यते हि कुपितान्तकदर्शनेन॥

Drishtva tu devi kupitam bhrukuti karala-
Mudyach chhashanka sadrishach chhavi yan na sadyah.
Pranan mumocha Mahishas tad ativa chitram
Kair jivyate hi kupitantaka darshanena.

4.14 देवि प्रसीद परमा भवती भवाय
सद्यो विनाशयसि कोपवती कुलानि।
विज्ञातमेतदधुनैव यदस्तमेत-
न्नीतं बलं सुविपुलं महिषासुरस्य॥

Devi prasida parama bhavati bhavaya
Sadyo vinashayasi kopavati kulani.
Vijnatam etad adhunaiva yad astam eta-
Nnitam balam suvipulam Mahishasurasya.

4.15 ते सम्मता जनपदेषु धनानि तेषां
तेषां यशांसि न च सीदति धर्मवर्गः।
धन्यास्त एव निभृतात्मजभृत्यदारा
येषां सदाभ्युदयदा भवती प्रसन्ना॥

Te sammata janapadeshu dhanani tesham
Tesham yashansi na cha sidati dharma vargah.
Dhanyas ta eva nibhritatmaja bhritya dara
Yesham sadabhyudayada bhavati prasanna.

4.16 धर्म्याणि देवि सकलानि सदैव कर्मा-
ण्यत्यादृतः प्रतिदिनं सुकृती करोति।
स्वर्गं प्रयाति च ततो भवतीप्रसादा-
ल्लोकत्रयेऽपि फलदा ननु देवि तेन॥

Dharmyani devi sakalani sadaiva karma-
Nyatyadritah pratidinam sukriti karoti.
Svargam prayati cha tato bhavati prasada-
Lloka trayepi phalada nanu devi tena.

4.17 दुर्गे स्मृता हरसि भीतिमशेषजन्तोः
स्वस्थैः स्मृता मतिमतीव शुभां ददासि।
दारिद्र्यदुःखभयहारिणि का त्वदन्या
सर्वोपकारकरणाय सदाऽऽर्द्रचित्ता॥

Durge smrita harasi bhitim ashesha jantoh
Svasthaih smrita matim ativa shubham dadasi.
Daridrya duhkha bhaya harini ka tvad anya
Sarvopakara karanaya sadardra chitta.

4.18 एभिर्हतैर्जगदुपैति सुखं तथैते
कुर्वन्तु नाम नरकाय चिराय पापम्।
संग्राममृत्युमधिगम्य दिवं प्रयान्तु
मत्वेति नूनमहितान् विनिहंसि देवि॥

Ebhir hatair jagad upaiti sukham tathaite
Kurvantu nama narakaya chiraya papam.
Sangrama mrityum adhigamya divam prayantu
Matveti nunam ahitan vinihansi devi.

4.19 दृष्ट्वैव किं न भवती प्रकरोति भस्म
सर्वासुरानरिषु यत्प्रहिणोषि शस्त्रम्।
लोकान् प्रयान्तु रिपवोऽपि हि शस्त्रपूता
इत्थं मतिर्भवति तेष्वपि तेऽतिसाध्वी॥

Drishtvaiva kim na bhavati prakaroti bhasma
Sarvasuran arishu yat prahinoshi shastram.
Lokan prayantu ripavopi hi shastra puta
Ittham matir bhavati teshv api tetisadhvi.

4.20 खड्गप्रभानिकरविस्फुरणैस्तथोग्रैः
शूलाग्रकान्तिनिवहेन दृशोऽसुराणाम्।
यन्नागता विलयमंशुमदिन्दुखण्ड-
योग्याननं तव विलोकयतां तदेतत्॥

Khadga prabha nikara visphuranais tathograih
Shulagra kanti nivahena drishosuranam.
Yan nagata vilayam anshumad indu khanda-
Yogyananam tava vilokayatam tad etat.

4.21 दुर्वृत्तवृत्तशमनं तव देवि शीलं
रूपं तथैतदविचिन्त्यमतुल्यमन्यैः।
वीर्यं च हन्तृ हृतदेवपराक्रमाणां
वैरिष्वपि प्रकटितैव दया त्वयेत्थम्॥

Durvritta vritta shamanam tava devi shilam
Rupam tathaitad avichintyam atulyam anyaih.
Viryam cha hantri hrita deva parakramanam
Vairishv api prakatitaiva daya tvayettham.

4.22 केनोपमा भवतु तेऽस्य पराक्रमस्य
रूपं च शत्रुभयकार्यतिहारि कुत्र।
चित्ते कृपा समरनिष्ठुरता च दृष्टा
त्वय्येव देवि वरदे भुवनत्रयेऽपि॥

Kenopama bhavatu tesya parakramasya
Rupam cha shatru bhaya kary atihari kutra.
Chitte kripa samara nishthurata cha drishta
Tvayy eva devi varade bhuvana trayepi.

4.23 त्रैलोक्यमेतदखिलं रिपुनाशनेन
त्रातं त्वया समरमूर्धनि तेऽपि हत्वा।
नीता दिवं रिपुगणा भयमप्यपास्त-
मस्माकमुन्मदसुरारिभवं नमस्ते॥

Trailokyam etad akhilam ripu nashanena
Tratam tvaya samara murdhani tepi hatva.
Nita divam ripu gana bhayam apy apasta-
Masmakam unmada surari bhavam namaste.

4.24 शूलेन पाहि नो देवि पाहि खड्गेन चाम्बिके।
घण्टास्वनेन नः पाहि चापज्यानिःस्वनेन च॥

Shulena pahi no devi pahi khadgena chambike.
Ghanta svanena nah pahi chapa jya nihsvanena cha.

4.25 प्राच्यां रक्ष प्रतीच्यां च चण्डिके रक्ष दक्षिणे।
भ्रामणेनात्मशूलस्य उत्तरस्यां तथेश्वरि॥

Prachyam raksha pratichyam cha Chandike raksha dakshine.
Bhramanenatma shulasya uttarasyam tatheshvari.

4.26 सौम्यानि यानि रूपाणि त्रैलोक्ये विचरन्ति ते।
यानि चात्यर्थघोराणि तै रक्षास्मांस्तथा भुवम्॥

Saumyani yani rupani trailokye vicharanti te.
Yani chatyartha ghorani tai rakshasmans tatha bhuvam.

4.27 खड्गशूलगदादीनि यानि चास्त्राणि तेऽम्बिके।
करपल्लवसङ्गीनि तैरस्मान् रक्ष सर्वतः॥

Khadga shula gadadini yani chastrani tembike.
Kara pallava sangini tair asman raksha sarvatah.

4.28 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

4.29 एवं स्तुता सुरैर्दिव्यैः कुसुमैर्नन्दनोद्भवैः।
अर्चिता जगतां धात्री तथा गन्धानुलेपनैः॥

Evam stuta surair divyaih kusumair nandanodbhavaih.
Archita jagatam dhatri tatha gandhanulepanaih.

4.30 भक्त्या समस्तैस्त्रिदशैर्दिव्यैर्धूपैस्तु धूपिता।
प्राह प्रसादसुमुखी समस्तान् प्रणतान् सुरान्॥

Bhaktya samastais tridashair divyair dhupais tu dhupita.
Praha prasada sumukhi samastan pranatan suran.

4.31 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

4.32 व्रियतां त्रिदशाः सर्वे यदस्मत्तोऽभिवाञ्छितम्॥

Vriyatam tridashah sarve yad asmattobhivanchhitam.

4.33 देवा ऊचुः॥

Deva uchuh.

4.34 भगवत्या कृतं सर्वं न किंचिदवशिष्यते॥

Bhagavatya kritam sarvam na kinchid avashishyate.

4.35 यदयं निहतः शत्रुरस्माकं महिषासुरः।
यदि चापि वरो देयस्त्वयास्माकं महेश्वरि॥

Yad ayam nihatah shatrur asmakam Mahishasurah.
Yadi chapi varo deyas tvayasmakam maheshvari.

4.36 संस्मृता संस्मृता त्वं नो हिंसेथाः परमापदः।
यश्च मर्त्यः स्तवैरेभिस्त्वां स्तोष्यत्यमलानने॥

Sansmrita sansmrita tvam no hinsethah paramapadah.
Yash cha martyah stavair ebhis tvam stoshyaty amalanane.

4.37 तस्य वित्तर्द्धिविभवैर्धनदारादिसम्पदाम्।
वृद्धयेऽस्मत्प्रसन्ना त्वं भवेथाः सर्वदाम्बिके॥

Tasya vittarddhi vibhavair dhana daradi sampadam.
Vriddhayesmat prasanna tvam bhavethah sarvadambike.

4.38 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

4.39 इति प्रसादिता देवैर्जगतोऽर्थे तथाऽऽत्मनः।
तथेत्युक्त्वा भद्रकाली बभूवान्तर्हिता नृप॥

Iti prasadita devair jagatorthe tathatmanah.
Tathety uktva Bhadrakali babhuvantarhita nripa.

4.40 इत्येतत्कथितं भूप सम्भूता सा यथा पुरा।
देवी देवशरीरेभ्यो जगत्त्रयहितैषिणी॥

Ity etat kathitam bhupa sambhuta sa yatha pura.
Devi deva sharirebhyo jagat traya hitaishini.

4.41 पुनश्च गौरीदेहात्सा समुद्भूता यथाभवत्।
वधाय दुष्टदैत्यानां तथा शुम्भनिशुम्भयोः॥

Punash cha Gauri dehat sa samudbhuta yathabhavat.
Vadhaya dushta daityanam tatha Shumbha Nishumbhayoh.

4.42 रक्षणाय च लोकानां देवानामुपकारिणी।
तच्छृणुष्व मयाऽऽख्यातं यथावत्कथयामि ते॥ ह्रीं ॐ॥

Rakshanaya cha lokanam devanam upakarini.
Tach chhrinushva mayakhyatam yathavat kathayami te. hrim Om.

4.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शक्रादिस्तुतिर्नाम चतुर्थोऽध्यायः॥ ४॥
उवाच ५, अर्धश्लोकौ २, श्लोकाः ३५, एवम् ४२, एवमादितः २५९॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Shakradi stutir nama chaturthodhyayah.
Uvacha, ardhashlokau, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · पञ्चमोऽध्यायः (देवताओंद्वारा देवीकी स्तुति, शुम्भका दूत भेजना)

5.1 'ॐ क्लीं' ऋषिरुवाच॥

Om klim rishir uvacha.

5.2 पुरा शुम्भनिशुम्भाभ्यामसुराभ्यां शचीपतेः।
त्रैलोक्यं यज्ञभागाश्च हृता मदबलाश्रयात्॥

Pura Shumbha Nishumbhabhyam asurabhyam shachipateh.
Trailokyam yajna bhagash cha hrita mada balashrayat.

5.3 तावेव सूर्यतां तद्वदधिकारं तथैन्दवम्।
कौबेरमथ याम्यं च चक्राते वरुणस्य च॥

Tav eva suryatam tadvad adhikaram tathaindavam.
Kauberam atha yamyam cha chakrate Varunasya cha.

5.4 तावेव पवनर्द्धिं च चक्रतुर्वह्निकर्म च।
ततो देवा विनिर्धूता भ्रष्टराज्याः पराजिताः॥

Tav eva pavanarddhim cha chakratur vahni karma cha.
Tato deva vinirdhuta bhrashta rajyah parajitah.

5.5 हृताधिकारास्त्रिदशास्ताभ्यां सर्वे निराकृताः।
महासुराभ्यां तां देवीं संस्मरन्त्यपराजिताम्॥

Hritadhikaras tridashas tabhyam sarve nirakritah.
Mahasurabhyam tam devim sansmaranty aparajitam.

5.6 तयास्माकं वरो दत्तो यथाऽऽपत्सु स्मृताखिलाः।
भवतां नाशयिष्यामि तत्क्षणात्परमापदः॥

Tayasmakam varo datto yathapatsu smritakhilah.
Bhavatam nashayishyami tatkshanat paramapadah.

5.7 इति कृत्वा मतिं देवा हिमवन्तं नगेश्वरम्।
जग्मुस्तत्र ततो देवीं विष्णुमायां प्रतुष्टुवुः॥

Iti kritva matim deva Himavantam nageshvaram.
Jagmus tatra tato devim Vishnumayam pratushtuvuh.

5.8 देवा ऊचुः॥

Deva uchuh.

5.9 नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः।
नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्म ताम्॥

Namo devyai mahadevyai Shivayai satatam namah.
Namah prakrityai bhadrayai niyatah pranatah sma tam.

5.10 रौद्रायै नमो नित्यायै गौर्यै धात्र्यै नमो नमः।
ज्योत्स्नायै चेन्दुरूपिण्यै सुखायै सततं नमः॥

Raudrayai namo nityayai Gauryai dhatryai namo namah.
Jyotsnayai chendu rupinyai sukhayai satatam namah.

5.11 कल्याण्यै प्रणतां वृद्ध्यै सिद्ध्यै कुर्मो नमो नमः।
नैर्ऋत्यै भूभृतां लक्ष्म्यै शर्वाण्यै ते नमो नमः॥

Kalyanyai pranatam vriddhyai siddhyai kurmo namo namah.
Nairrityai bhubhritam lakshmyai Sharvanyai te namo namah.

5.12 दुर्गायै दुर्गपारायै सारायै सर्वकारिण्यै।
ख्यात्यै तथैव कृष्णायै धूम्रायै सततं नमः॥

Durgayai durga parayai sarayai sarva karinyai.
Khyatyai tathaiva krishnayai dhumrayai satatam namah.

5.13 अतिसौम्यातिरौद्रायै नतास्तस्यै नमो नमः।
नमो जगत्प्रतिष्ठायै देव्यै कृत्यै नमो नमः॥

Atisaumyatiraudrayai natas tasyai namo namah.
Namo jagat pratishthayai devyai krityai namo namah.

5.14-16 या देवी सर्वभूतेषु विष्णुमायेति शब्दिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu Vishnumayeti shabdita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.17-19 या देवी सर्वभूतेषु चेतनेत्यभिधीयते।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu chetanety abhidhiyate.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.20-22 या देवी सर्वभूतेषु बुद्धिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu buddhi rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.23-25 या देवी सर्वभूतेषु निद्रारूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu nidra rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.26-28 या देवी सर्वभूतेषु क्षुधारूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu kshudha rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.29-31 या देवी सर्वभूतेषुच्छायारूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshuch chhaya rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.32-34 या देवी सर्वभूतेषु शक्तिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu shakti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.35-37 या देवी सर्वभूतेषु तृष्णारूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu trishna rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.38-40 या देवी सर्वभूतेषु क्षान्तिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu kshanti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.41-43 या देवी सर्वभूतेषु जातिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu jati rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.44-46 या देवी सर्वभूतेषु लज्जारूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu lajja rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.47-49 या देवी सर्वभूतेषु शान्तिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu shanti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.50-52 या देवी सर्वभूतेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu shraddha rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.53-55 या देवी सर्वभूतेषु कान्तिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu kanti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.56-58 या देवी सर्वभूतेषु लक्ष्मीरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu lakshmi rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.59-61 या देवी सर्वभूतेषु वृत्तिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu vritti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.62-64 या देवी सर्वभूतेषु स्मृतिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu smriti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.65-67 या देवी सर्वभूतेषु दयारूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu daya rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.68-70 या देवी सर्वभूतेषु तुष्टिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu tushti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.71-73 या देवी सर्वभूतेषु मातृरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu matri rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.74-76 या देवी सर्वभूतेषु भ्रान्तिरूपेण संस्थिता।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Ya devi sarva bhuteshu bhranti rupena sansthita.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.77 इन्द्रियाणामधिष्ठात्री भूतानां चाखिलेषु या।
भूतेषु सततं तस्यै व्याप्तिदेव्यै नमो नमः॥

Indriyanam adhishthatri bhutanam chakhileshu ya.
Bhuteshu satatam tasyai vyapti devyai namo namah.

5.78-80 चितिरूपेण या कृत्स्नमेतद् व्याप्य स्थिता जगत्।
नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै॥ नमस्तस्यै नमो नमः॥

Chiti rupena ya kritsnam etad vyapya sthita jagat.
Namas tasyai. namas tasyai. namas tasyai namo namah.

5.81 स्तुता सुरैः पूर्वमभीष्टसंश्रया-
त्तथा सुरेन्द्रेण दिनेषु सेविता।
करोतु सा नः शुभहेतुरीश्वरी
शुभानि भद्राण्यभिहन्तु चापदः॥

Stuta suraih purvam abhishta sanshraya-
Ttatha surendrena dineshu sevita.
Karotu sa nah shubha hetur ishvari
Shubhani bhadrany abhihantu chapadah.

5.82 या साम्प्रतं चोद्धतदैत्यतापितै-
रस्माभिरीशा च सुरैर्नमस्यते।
या च स्मृता तत्क्षणमेव हन्ति नः
सर्वापदो भक्तिविनम्रमूर्तिभिः॥

Ya sampratam choddhata daitya tapitai-
Rasmabhir isha cha surair namasyate.
Ya cha smrita tatkshanam eva hanti nah
Sarvapado bhakti vinamra murtibhih.

5.83 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

5.84 एवं स्तवादियुक्तानां देवानां तत्र पार्वती।
स्नातुमभ्याययौ तोये जाह्नव्या नृपनन्दन॥

Evam stavadi yuktanam devanam tatra Parvati.
Snatum abhyayayau toye Jahnavya nripa nandana.

5.85 साब्रवीत्तान् सुरान् सुभ्रूर्भवद्भिः स्तूयतेऽत्र का।
शरीरकोशतश्चास्याः समुद्भूताब्रवीच्छिवा॥

Sabravit tan suran subhrur bhavadbhih stuyatetra ka.
Sharira koshatash chasyah samudbhutabravich chhiva.

5.86 स्तोत्रं ममैतत् क्रियते शुम्भदैत्यनिराकृतैः।
देवैः समेतैः समरे निशुम्भेन पराजितैः॥

Stotram mamaitat kriyate Shumbha daitya nirakritaih.
Devaih sametaih samare Nishumbhena parajitaih.

5.87 शरीरकोशाद्यत्तस्याः पार्वत्या निःसृताम्बिका।
कौशिकीति समस्तेषु ततो लोकेषु गीयते॥

Sharira koshad yat tasyah Parvatya nihsritambika.
Kaushikiti samasteshu tato lokeshu giyate.

5.88 तस्यां विनिर्गतायां तु कृष्णाभूत्सापि पार्वती।
कालिकेति समाख्याता हिमाचलकृताश्रया॥

Tasyam vinirgatayam tu krishnabhut sapi Parvati.
Kaliketi samakhyata Himachala kritashraya.

5.89 ततोऽम्बिकां परं रूपं बिभ्राणां सुमनोहरम्।
ददर्श चण्डो मुण्डश्च भृत्यौ शुम्भनिशुम्भयोः॥

Tatombikam param rupam bibhranam sumanoharam.
Dadarsha Chando Mundash cha bhrityau Shumbha Nishumbhayoh.

5.90 ताभ्यां शुम्भाय चाख्याता अतीव सुमनोहरा।
काप्यास्ते स्त्री महाराज भासयन्ती हिमाचलम्॥

Tabhyam Shumbhaya chakhyata ativa sumanohara.
Kapy aste stri maharaja bhasayanti Himachalam.

5.91 नैव तादृक् क्वचिद्रूपं दृष्टं केनचिदुत्तमम्।
ज्ञायतां काप्यसौ देवी गृह्यतां चासुरेश्वर॥

Naiva tadrik kvachid rupam drishtam kenachid uttamam.
Jnayatam kapy asau devi grihyatam chasureshvara.

5.92 स्त्रीरत्नमतिचार्वङ्गी द्योतयन्ती दिशस्त्विषा।
सा तु तिष्ठति दैत्येन्द्र तां भवान् द्रष्टुमर्हति॥

Stri ratnam aticharvangi dyotayanti dishas tvisha.
Sa tu tishthati daityendra tam bhavan drashtum arhati.

5.93 यानि रत्नानि मणयो गजाश्वादीनि वै प्रभो।
त्रैलोक्ये तु समस्तानि साम्प्रतं भान्ति ते गृहे॥

Yani ratnani manayo gajashvadini vai prabho.
Trailokye tu samastani sampratam bhanti te grihe.

5.94 ऐरावतः समानीतो गजरत्नं पुरन्दरात्।
पारिजाततरुश्चायं तथैवोच्चैःश्रवा हयः॥

Airavatah samanito gaja ratnam Purandarat.
Parijata tarush chayam tathaivochchaihshrava hayah.

5.95 विमानं हंससंयुक्तमेतत्तिष्ठति तेऽङ्गणे।
रत्नभूतमिहानीतं यदासीद्वेधसोऽद्भुतम्॥

Vimanam hansa sanyuktam etat tishthati tengane.
Ratna bhutam ihanitam yad asid vedhasodbhutam.

5.96 निधिरेष महापद्मः समानीतो धनेश्वरात्।
किञ्जल्किनीं ददौ चाब्धिर्मालामम्लानपङ्कजाम्॥

Nidhir esha mahapadmah samanito dhaneshvarat.
Kinjalkinim dadau chabdhir malam amlana pankajam.

5.97 छत्रं ते वारुणं गेहे काञ्चनस्रावि तिष्ठति।
तथायं स्यन्दनवरो यः पुराऽऽसीत्प्रजापतेः॥

Chhatram te varunam gehe kanchanasravi tishthati.
Tathayam syandana varo yah purasit prajapateh.

5.98 मृत्योरुत्क्रान्तिदा नाम शक्तिरीश त्वया हृता।
पाशः सलिलराजस्य भ्रातुस्तव परिग्रहे॥

Mrityor utkrantida nama shaktir isha tvaya hrita.
Pashah salila rajasya bhratus tava parigrahe.

5.99 निशुम्भस्याब्धिजाताश्च समस्ता रत्नजातयः।
वह्निरपि ददौ तुभ्यमग्निशौचे च वाससी॥

Nishumbhasyabdhi jatash cha samasta ratna jatayah.
Vahnir api dadau tubhyam agni shauche cha vasasi.

5.100 एवं दैत्येन्द्र रत्नानि समस्तान्याहृतानि ते।
स्त्रीरत्नमेषा कल्याणी त्वया कस्मान्न गृह्यते॥

Evam daityendra ratnani samastany ahritani te.
Stri ratnam esha kalyani tvaya kasman na grihyate.

5.101 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

5.102 निशम्येति वचः शुम्भः स तदा चण्डमुण्डयोः।
प्रेषयामास सुग्रीवं दूतं देव्या महासुरम्॥

Nishamyeti vachah Shumbhah sa tada Chanda Mundayoh.
Preshayamasa Sugrivam dutam devya mahasuram.

5.103 इति चेति च वक्तव्या सा गत्वा वचनान्मम।
यथा चाभ्येति सम्प्रीत्या तथा कार्यं त्वया लघु॥

Iti cheti cha vaktavya sa gatva vachanan mama.
Yatha chabhyeti sampritya tatha karyam tvaya laghu.

5.104 स तत्र गत्वा यत्रास्ते शैलोद्देशेऽतिशोभने।
सा देवी तां ततः प्राह श्लक्ष्णं मधुरया गिरा॥

Sa tatra gatva yatraste shailoddeshetishobhane.
Sa devi tam tatah praha shlakshnam madhuraya gira.

5.105 दूत उवाच॥

Duta uvacha.

5.106 देवि दैत्येश्वरः शुम्भस्त्रैलोक्ये परमेश्वरः।
दूतोऽहं प्रेषितस्तेन त्वत्सकाशमिहागतः॥

Devi daityeshvarah Shumbhas trailokye parameshvarah.
Dutoham preshitas tena tvat sakasham ihagatah.

5.107 अव्याहताज्ञः सर्वासु यः सदा देवयोनिषु।
निर्जिताखिलदैत्यारिः स यदाह शृणुष्व तत्॥

Avyahatajnah sarvasu yah sada deva yonishu.
Nirjitakhila daityarih sa yad aha shrinushva tat.

5.108 मम त्रैलोक्यमखिलं मम देवा वशानुगाः।
यज्ञभागानहं सर्वानुपाश्नामि पृथक् पृथक्॥

Mama trailokyam akhilam mama deva vashanugah.
Yajna bhagan aham sarvan upashnami prithak prithak.

5.109 त्रैलोक्ये वररत्नानि मम वश्यान्यशेषतः।
तथैव गजरत्नं च हृत्वा देवेन्द्रवाहनम्॥

Trailokye vara ratnani mama vashyany asheshatah.
Tathaiva gaja ratnam cha hritva devendra vahanam.

5.110 क्षीरोदमथनोद्भूतमश्वरत्नं ममामरैः।
उच्चैःश्रवससंज्ञं तत्प्रणिपत्य समर्पितम्॥

Kshiroda mathanodbhutam ashva ratnam mamamaraih.
Uchchaihshravasa sanjnam tat pranipatya samarpitam.

5.111 यानि चान्यानि देवेषु गन्धर्वेषूरगेषु च।
रत्नभूतानि भूतानि तानि मय्येव शोभने॥

Yani chanyani deveshu gandharveshurageshu cha.
Ratna bhutani bhutani tani mayy eva shobhane.

5.112 स्त्रीरत्नभूतां त्वां देवि लोके मन्यामहे वयम्।
सा त्वमस्मानुपागच्छ यतो रत्नभुजो वयम्॥

Stri ratna bhutam tvam devi loke manyamahe vayam.
Sa tvam asman upagachchha yato ratna bhujo vayam.

5.113 मां वा ममानुजं वापि निशुम्भमुरुविक्रमम्।
भज त्वं चञ्चलापाङ्गि रत्नभूतासि वै यतः॥

Mam va mamanujam vapi Nishumbham uru vikramam.
Bhaja tvam chanchalapangi ratna bhutasi vai yatah.

5.114 परमैश्वर्यमतुलं प्राप्स्यसे मत्परिग्रहात्।
एतद् बुद्ध्या समालोच्य मत्परिग्रहतां व्रज॥

Paramaishvaryam atulam prapsyase mat parigrahat.
Etad buddhya samalochya mat parigrahatam vraja.

5.115 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

5.116 इत्युक्ता सा तदा देवी गम्भीरान्तःस्मिता जगौ।
दुर्गा भगवती भद्रा ययेदं धार्यते जगत्॥

Ity ukta sa tada devi gambhirantah smita jagau.
Durga bhagavati bhadra yayedam dharyate jagat.

5.117 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

5.118 सत्यमुक्तं त्वया नात्र मिथ्या किञ्चित्त्वयोदितम्।
त्रैलोक्याधिपतिः शुम्भो निशुम्भश्चापि तादृशः॥

Satyam uktam tvaya natra mithya kinchit tvayoditam.
Trailokyadhipatih Shumbho Nishumbhash chapi tadrishah.

5.119 किं त्वत्र यत्प्रतिज्ञातं मिथ्या तत्क्रियते कथम्।
श्रूयतामल्पबुद्धित्वात्प्रतिज्ञा या कृता पुरा॥

Kim tv atra yat pratijnatam mithya tat kriyate katham.
Shruyatam alpa buddhitvat pratijna ya krita pura.

5.120 यो मां जयति संग्रामे यो मे दर्पं व्यपोहति।
यो मे प्रतिबलो लोके स मे भर्ता भविष्यति॥

Yo mam jayati sangrame yo me darpam vyapohati.
Yo me pratibalo loke sa me bharta bhavishyati.

5.121 तदागच्छतु शुम्भोऽत्र निशुम्भो वा महासुरः।
मां जित्वा किं चिरेणात्र पाणिं गृह्णातु मे लघु॥

Tad agachchhatu Shumbhotra Nishumbho va mahasurah.
Mam jitva kim chirenatra panim grihnatu me laghu.

5.122 दूत उवाच॥

Duta uvacha.

5.123 अवलिप्तासि मैवं त्वं देवि ब्रूहि ममाग्रतः।
त्रैलोक्ये कः पुमांस्तिष्ठेदग्रे शुम्भनिशुम्भयोः॥

Avaliptasi maivam tvam devi bruhi mamagratah.
Trailokye kah pumans tishthed agre Shumbha Nishumbhayoh.

5.124 अन्येषामपि दैत्यानां सर्वे देवा न वै युधि।
तिष्ठन्ति सम्मुखे देवि किं पुनः स्त्री त्वमेकिका॥

Anyesham api daityanam sarve deva na vai yudhi.
Tishthanti sammukhe devi kim punah stri tvam ekika.

5.125 इन्द्राद्याः सकला देवास्तस्थुर्येषां न संयुगे।
शुम्भादीनां कथं तेषां स्त्री प्रयास्यसि सम्मुखम्॥

Indradyah sakala devas tasthur yesham na sanyuge.
Shumbhadinam katham tesham stri prayasyasi sammukham.

5.126 सा त्वं गच्छ मयैवोक्ता पार्श्वं शुम्भनिशुम्भयोः।
केशाकर्षणनिर्धूतगौरवा मा गमिष्यसि॥

Sa tvam gachchha mayaivokta parshvam Shumbha Nishumbhayoh.
Keshakarshana nirdhuta gaurava ma gamishyasi.

5.127 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

5.128 एवमेतद् बली शुम्भो निशुम्भश्चातिवीर्यवान्।
किं करोमि प्रतिज्ञा मे यदनालोचिता पुरा॥

Evam etad bali Shumbho Nishumbhash chativiryavan.
Kim karomi pratijna me yad analochita pura.

5.129 स त्वं गच्छ मयोक्तं ते यदेतत्सर्वमादृतः।
तदाचक्ष्वासुरेन्द्राय स च युक्तं करोतु तत्॥ ॐ॥

Sa tvam gachchha mayoktam te yad etat sarvam adritah.
Tad achakshvasurendraya sa cha yuktam karotu tat. Om.

5.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये देव्या दूतसंवादो नाम पञ्चमोऽध्यायः॥ ५॥
उवाच ९, त्रिपान्मन्त्राः ६६, श्लोकाः ५४, एवम् १२९, एवमादितः ३८८॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye devya duta sanvado nama panchamodhyayah.
Uvacha, tripan mantrah, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · षष्ठोऽध्यायः (धूम्रलोचनवध)

6.1 'ॐ' ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

6.2 इत्याकर्ण्य वचो देव्याः स दूतोऽमर्षपूरितः।
समाचष्ट समागम्य दैत्यराजाय विस्तरात्॥

Ity akarnya vacho devyah sa dutomarsha puritah.
Samachashta samagamya daitya rajaya vistarat.

6.3 तस्य दूतस्य तद्वाक्यमाकर्ण्यासुरराट् ततः।
सक्रोधः प्राह दैत्यानामधिपं धूम्रलोचनम्॥

Tasya dutasya tad vakyam akarnyasura rat tatah.
Sakrodhah praha daityanam adhipam Dhumralochanam.

6.4 हे धूम्रलोचनाशु त्वं स्वसैन्यपरिवारितः।
तामानय बलाद् दुष्टां केशाकर्षणविह्वलाम्॥

He Dhumralochanashu tvam sva sainya parivaritah.
Tam anaya balad dushtam keshakarshana vihvalam.

6.5 तत्परित्राणदः कश्चिद्यदि वोत्तिष्ठतेऽपरः।
स हन्तव्योऽमरो वापि यक्षो गन्धर्व एव वा॥

Tat paritranadah kashchid yadi vottishthateparah.
Sa hantavyomaro vapi yaksho gandharva eva va.

6.6 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

6.7 तेनाज्ञप्तस्ततः शीघ्रं स दैत्यो धूम्रलोचनः।
वृतः षष्ट्या सहस्राणामसुराणां द्रुतं ययौ॥

Tenajnaptas tatah shighram sa daityo Dhumralochanah.
Vritah shashtya sahasranam asuranam drutam yayau.

6.8 स दृष्ट्वा तां ततो देवीं तुहिनाचलसंस्थिताम्।
जगादोच्चैः प्रयाहीति मूलं शुम्भनिशुम्भयोः॥

Sa drishtva tam tato devim tuhinachala sansthitam.
Jagadochchaih prayahiti mulam Shumbha Nishumbhayoh.

6.9 न चेत्प्रीत्याद्य भवती मद्भर्तारमुपैष्यति।
ततो बलान्नयाम्येष केशाकर्षणविह्वलाम्॥

Na chet prityadya bhavati mad bhartaram upaishyati.
Tato balan nayamy esha keshakarshana vihvalam.

6.10 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

6.11 दैत्येश्वरेण प्रहितो बलवान् बलसंवृतः।
बलान्नयसि मामेवं ततः किं ते करोम्यहम्॥

Daityeshvarena prahito balavan bala sanvritah.
Balan nayasi mam evam tatah kim te karomy aham.

6.12 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

6.13 इत्युक्तः सोऽभ्यधावत्तामसुरो धूम्रलोचनः।
हुंकारेणैव तं भस्म सा चकाराम्बिका ततः॥

Ity uktah sobhyadhavat tam asuro Dhumralochanah.
Hunkarenaiva tam bhasma sa chakarambika tatah.

6.14 अथ क्रुद्धं महासैन्यमसुराणां तथाम्बिका।
ववर्ष सायकैस्तीक्ष्णैस्तथा शक्तिपरश्वधैः॥

Atha kruddham maha sainyam asuranam tathambika.
Vavarsha sayakais tikshnais tatha shakti parashvadhaih.

6.15 ततो धुतसटः कोपात्कृत्वा नादं सुभैरवम्।
पपातासुरसेनायां सिंहो देव्याः स्ववाहनः॥

Tato dhutasatah kopat kritva nadam subhairavam.
Papatasura senayam sinho devyah sva vahanah.

6.16 कांश्चित् करप्रहारेण दैत्यानास्येन चापरान्।
आक्रम्य चाधरेणान्यान् स जघान महासुरान्॥

Kanshchit kara praharena daityan asyena chaparan.
Akramya chadharenanyan sa jaghana mahasuran.

6.17 केषांचित्पाटयामास नखैः कोष्ठानि केसरी।
तथा तलप्रहारेण शिरांसि कृतवान् पृथक्॥

Keshanchit patayamasa nakhaih koshthani Kesari.
Tatha tala praharena shiransi kritavan prithak.

6.18 विच्छिन्नबाहुशिरसः कृतास्तेन तथापरे।
पपौ च रुधिरं कोष्ठादन्येषां धुतकेसरः॥

Vichchhinna bahu shirasah kritas tena tathapare.
Papau cha rudhiram koshthad anyesham dhuta kesarah.

6.19 क्षणेन तद्बलं सर्वं क्षयं नीतं महात्मना।
तेन केसरिणा देव्या वाहनेनातिकोपिना॥

Kshanena tad balam sarvam kshayam nitam mahatmana.
Tena kesarina devya vahanenatikopina.

6.20 श्रुत्वा तमसुरं देव्या निहतं धूम्रलोचनम्।
बलं च क्षयितं कृत्स्नं देवीकेसरिणा ततः॥

Shrutva tam asuram devya nihatam Dhumralochanam.
Balam cha kshayitam kritsnam devi kesarina tatah.

6.21 चुकोप दैत्याधिपतिः शुम्भः प्रस्फुरिताधरः।
आज्ञापयामास च तौ चण्डमुण्डौ महासुरौ॥

Chukopa daityadhipatih Shumbhah prasphuritadharah.
Ajnapayamasa cha tau Chanda Mundau mahasurau.

6.22 हे चण्ड हे मुण्ड बलैर्बहुभिः परिवारितौ।
तत्र गच्छत गत्वा च सा समानीयतां लघु॥

He Chanda he Munda balair bahubhih parivaritau.
Tatra gachchhata gatva cha sa samaniyatam laghu.

6.23 केशेष्वाकृष्य बद्ध्वा वा यदि वः संशयो युधि।
तदाशेषायुधैः सर्वैरसुरैर्विनिहन्यताम्॥

Kesheshv akrishya baddhva va yadi vah sanshayo yudhi.
Tad asheshayudhaih sarvair asurair vinihanyatam.

6.24 तस्यां हतायां दुष्टायां सिंहे च विनिपातिते।
शीघ्रमागम्यतां बद्ध्वा गृहीत्वा तामथाम्बिकाम्॥ ॐ॥

Tasyam hatayam dushtayam sinhe cha vinipatite.
Shighram agamyatam baddhva grihitva tam athambikam. Om.

6.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शुम्भनिशुम्भसेनानीधूम्रलोचनवधो नाम षष्ठोऽध्यायः॥ ६॥
उवाच ४, श्लोकाः २०, एवम् २४, एवमादितः ४१२॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Shumbha Nishumbha senani Dhumralochana vadho nama shashthodhyayah.
Uvacha, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · सप्तमोऽध्यायः (चण्ड और मुण्डका वध)

7.1 'ॐ' ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

7.2 आज्ञप्तास्ते ततो दैत्याश्चण्डमुण्डपुरोगमाः।
चतुरङ्गबलोपेता ययुरभ्युद्यतायुधाः॥

Ajnaptas te tato daityash Chanda Munda purogamah.
Chaturanga balopeta yayur abhyudyatayudhah.

7.3 ददृशुस्ते ततो देवीमीषद्धासां व्यवस्थिताम्।
सिंहस्योपरि शैलेन्द्रशृङ्गे महति काञ्चने॥

Dadrishus te tato devim ishad dhasam vyavasthitam.
Sinhasyopari shailendra shringe mahati kanchane.

7.4 ते दृष्ट्वा तां समादातुमुद्यमं चक्रुरुद्यताः।
आकृष्टचापासिधरास्तथान्ये तत्समीपगाः॥

Te drishtva tam samadatum udyamam chakrur udyatah.
Akrishta chapasi dharas tathanye tat samipagah.

7.5 ततः कोपं चकारोच्चैरम्बिका तानरीन् प्रति।
कोपेन चास्या वदनं मषीवर्णमभूत्तदा॥

Tatah kopam chakarochchair ambika tan arin prati.
Kopena chasya vadanam mashi varnam abhut tada.

7.6 भ्रुकुटीकुटिलात्तस्या ललाटफलकाद्द्रुतम्।
काली करालवदना विनिष्क्रान्तासिपाशिनी॥

Bhrukuti kutilat tasya lalata phalakad drutam.
Kali karala vadana vinishkrantasi pashini.

7.7 विचित्रखट्वाङ्गधरा नरमालाविभूषणा।
द्वीपिचर्मपरीधाना शुष्कमांसातिभैरवा॥

Vichitra khatvanga dhara nara mala vibhushana.
Dvipi charma paridhana shushka mansati bhairava.

7.8 अतिविस्तारवदना जिह्वाललनभीषणा।
निमग्नारक्तनयना नादापूरितदिङ्मुखा॥

Ati vistara vadana jihva lalana bhishana.
Nimagna rakta nayana nada purita dinmukha.

7.9 सा वेगेनाभिपतिता घातयन्ती महासुरान्।
सैन्ये तत्र सुरारीणामभक्षयत तद्बलम्॥

Sa vegenabhipatita ghatayanti mahasuran.
Sainye tatra surarinam abhakshayata tad balam.

7.10 पार्ष्णिग्राहाङ्कुशग्राहियोधघण्टासमन्वितान्।
समादायैकहस्तेन मुखे चिक्षेप वारणान्॥

Parshni grahankusha grahi yodha ghanta samanvitan.
Samadayaika hastena mukhe chikshepa varanan.

7.11 तथैव योधं तुरगै रथं सारथिना सह।
निक्षिप्य वक्त्रे दशनैश्चर्वयन्त्यतिभैरवम्॥

Tathaiva yodham turagai ratham sarathina saha.
Nikshipya vaktre dashanaish charvayanty atibhairavam.

7.12 एकं जग्राह केशेषु ग्रीवायामथ चापरम्।
पादेनाक्रम्य चैवान्यमुरसान्यमपोथयत्॥

Ekam jagraha kesheshu grivayam atha chaparam.
Padenakramya chaivanyam urasanyam apothayat.

7.13 तैर्मुक्तानि च शस्त्राणि महास्त्राणि तथासुरैः।
मुखेन जग्राह रुषा दशनैर्मथितान्यपि॥

Tair muktani cha shastrani mahastrani tathasuraih.
Mukhena jagraha rusha dashanair mathitany api.

7.14 बलिनां तद् बलं सर्वमसुराणां दुरात्मनाम्।
ममर्दाभक्षयच्चान्यानन्यांश्चाताडयत्तथा॥

Balinam tad balam sarvam asuranam duratmanam.
Mamardabhakshayach chanyan anyansh chatadayat tatha.

7.15 असिना निहताः केचित्केचित्खट्वाङ्गताडिताः।
जग्मुर्विनाशमसुरा दन्ताग्राभिहतास्तथा॥

Asina nihatah kechit kechit khatvanga taditah.
Jagmur vinasham asura dantagrabhihatas tatha.

7.16 क्षणेन तद् बलं सर्वमसुराणां निपातितम्।
दृष्ट्वा चण्डोऽभिदुद्राव तां कालीमतिभीषणाम्॥

Kshanena tad balam sarvam asuranam nipatitam.
Drishtva Chandobhidudrava tam Kalim atibhishanam.

7.17 शरवर्षैर्महाभीमैर्भीमाक्षीं तां महासुरः।
छादयामास चक्रैश्च मुण्डः क्षिप्तैः सहस्रशः॥

Shara varshair maha bhimair bhimakshim tam mahasurah.
Chhadayamasa chakraish cha Mundah kshiptaih sahasrashah.

7.18 तानि चक्राण्यनेकानि विशमानानि तन्मुखम्।
बभुर्यथार्कबिम्बानि सुबहूनि घनोदरम्॥

Tani chakrany anekani vishamanani tan mukham.
Babhur yatharka bimbani subahuni ghanodaram.

7.19 ततो जहासातिरुषा भीमं भैरवनादिनी।
कालीकरालवक्त्रान्तर्दुर्दर्शदशनोज्ज्वला॥

Tato jahasatirusha bhimam bhairava nadini.
Kali karala vaktrantar durdarsha dashanojjvala.

7.20 उत्थाय च महासिं हं देवी चण्डमधावत।
गृहीत्वा चास्य केशेषु शिरस्तेनासिनाच्छिनत्॥

Utthaya cha mahasim ham devi Chandam adhavata.
Grihitva chasya kesheshu shiras tenasinach chhinat.

7.21 अथ मुण्डोऽभ्यधावत्तां दृष्ट्वा चण्डं निपातितम्।
तमप्यपातयद्भूमौ सा खड्गाभिहतं रुषा॥

Atha Mundobhyadhavat tam drishtva Chandam nipatitam.
Tam apy apatayad bhumau sa khadgabhihatam rusha.

7.22 हतशेषं ततः सैन्यं दृष्ट्वा चण्डं निपातितम्।
मुण्डं च सुमहावीर्यं दिशो भेजे भयातुरम्॥

Hatashesham tatah sainyam drishtva Chandam nipatitam.
Mundam cha sumahaviryam disho bheje bhayaturam.

7.23 शिरश्चण्डस्य काली च गृहीत्वा मुण्डमेव च।
प्राह प्रचण्डाट्टहासमिश्रमभ्येत्य चण्डिकाम्॥

Shirash Chandasya Kali cha grihitva Mundam eva cha.
Praha prachandattahasa mishram abhyetya Chandikam.

7.24 मया तवात्रोपहृतौ चण्डमुण्डौ महापशू।
युद्धयज्ञे स्वयं शुम्भं निशुम्भं च हनिष्यसि॥

Maya tavatropahritau Chanda Mundau mahapashu.
Yuddha yajne svayam Shumbham Nishumbham cha hanishyasi.

7.25 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

7.26 तावानीतौ ततो दृष्ट्वा चण्डमुण्डौ महासुरौ।
उवाच कालीं कल्याणी ललितं चण्डिका वचः॥

Tav anitau tato drishtva Chanda Mundau mahasurau.
Uvacha Kalim kalyani lalitam Chandika vachah.

7.27 यस्माच्चण्डं च मुण्डं च गृहीत्वा त्वमुपागता।
चामुण्डेति ततो लोके ख्याता देवि भविष्यसि॥ ॐ॥

Yasmach Chandam cha Mundam cha grihitva tvam upagata.
Chamundeti tato loke khyata devi bhavishyasi. Om.

7.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये चण्डमुण्डवधो नाम सप्तमोऽध्यायः॥ ७॥
उवाच २, श्लोकाः २५, एवम् २७, एवमादितः ४३९॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Chanda Munda vadho nama saptamodhyayah.
Uvacha, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · अष्टमोऽध्यायः (रक्तबीजवध)

8.1 ‘ॐ’ ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

8.2 चण्डे च निहते दैत्ये मुण्डे च विनिपातिते।
बहुलेषु च सैन्येषु क्षयितेष्वसुरेश्वरः॥

Chande cha nihate daitye Munde cha vinipatite.
Bahuleshu cha sainyeshu kshayiteshv asureshvarah.

8.3 ततः कोपपराधीनचेताः शुम्भः प्रतापवान्।
उद्योगं सर्वसैन्यानां दैत्यानामादिदेश ह॥

Tatah kopa paradhina chetah Shumbhah pratapavan.
Udyogam sarva sainyanam daityanam adidesha ha.

8.4 अद्य सर्वबलैर्दैत्याः षडशीतिरुदायुधाः।
कम्बूनां चतुरशीतिर्निर्यान्तु स्वबलैर्वृताः॥

Adya sarva balair daityah shadashitir udayudhah.
Kambunam chaturashitir niryantu sva balair vritah.

8.5 कोटिवीर्याणि पञ्चाशदसुराणां कुलानि वै।
शतं कुलानि धौम्राणां निर्गच्छन्तु ममाज्ञया॥

Koti viryani panchashad asuranam kulani vai.
Shatam kulani Dhaumranam nirgachchhantu mamajnaya.

8.6 कालका दौर्हृदा मौर्याः कालकेयास्तथासुराः।
युद्धाय सज्जा निर्यान्तु आज्ञया त्वरिता मम॥

Kalaka Daurhrida Mauryah Kalakeyas tathasurah.
Yuddhaya sajja niryantu ajnaya tvarita mama.

8.7 इत्याज्ञाप्यासुरपतिः शुम्भो भैरवशासनः।
निर्जगाम महासैन्यसहस्रैर्बहुभिर्वृतः॥

Ity ajnapyasura patih Shumbho bhairava shasanah.
Nirjagama maha sainya sahasrair bahubhir vritah.

8.8 आयान्तं चण्डिका दृष्ट्वा तत्सैन्यमतिभीषणम्।
ज्यास्वनैः पूरयामास धरणीगगनान्तरम्॥

Ayantam Chandika drishtva tat sainyam atibhishanam.
Jya svanaih purayamasa dharani gaganantaram.

8.9 ततः सिंहो महानादमतीव कृतवान् नृप।
घण्टास्वनेन तन्नादमम्बिका चोपबृंहयत्॥

Tatah sinho mahanadam ativa kritavan nripa.
Ghanta svanena tan nadam ambika chopabrinhayat.

8.10 धनुर्ज्यासिंहघण्टानां नादापूरितदिङ्मुखा।
निनादैर्भीषणैः काली जिग्ये विस्तारिताननाः॥

Dhanur jya sinha ghantanam nada purita dinmukha.
Ninadair bhishanaih Kali jigye vistaritanana.

8.11 तं निनादमुपश्रुत्य दैत्यसैन्यैश्चतुर्दिशम्।
देवी सिंहस्तथा काली सरोषैः परिवारिताः॥

Tam ninadam upashrutya daitya sainyaish chaturdisham.
Devi sinhas tatha Kali saroshaih parivaritah.

8.12 एतस्मिन्नन्तरे भूप विनाशाय सुरद्विषाम्।
भवायामरसिंहानामतिवीर्यबलान्विताः॥

Etasminn antare bhupa vinashaya suradvisham.
Bhavayamara sinhanam ativirya balanvitah.

8.13 ब्रह्मेशगुहविष्णूनां तथेन्द्रस्य च शक्तयः।
शरीरेभ्यो विनिष्क्रम्य तद्रूपैश्चण्डिकां ययुः॥

Brahmesha Guha Vishnunam tathendrasya cha shaktayah.
Sharirebhyo vinishkramya tad rupaish Chandikam yayuh.

8.14 यस्य देवस्य यद्रूपं यथाभूषणवाहनम्।
तद्वदेव हि तच्छक्तिरसुरान् योद्धुमाययौ॥

Yasya devasya yad rupam yatha bhushana vahanam.
Tadvad eva hi tach chhaktir asuran yoddhum ayayau.

8.15 हंसयुक्तविमानाग्रे साक्षसूत्रकमण्डलुः।
आयाता ब्रह्मणः शक्तिर्ब्रह्माणी साभिधीयते॥

Hansa yukta vimanagre sakshasutra kamandaluh.
Ayata Brahmanah shaktir Brahmani sabhidhiyate.

8.16 माहेश्वरी वृषारूढा त्रिशूलवरधारिणी।
महाहिवलया प्राप्ता चन्द्ररेखाविभूषणा॥

Maheshvari vrisharudha trishula vara dharini.
Mahahi valaya prapta chandra rekha vibhushana.

8.17 कौमारी शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना।
योद्धुमभ्याययौ दैत्यानम्बिका गुहरूपिणी॥

Kaumari shakti hasta cha mayura vara vahana.
Yoddhum abhyayayau daityan ambika Guha rupini.

8.18 तथैव वैष्णवी शक्तिर्गरुडोपरि संस्थिता।
शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गखड्गहस्ताभ्युपाययौ॥

Tathaiva Vaishnavi shaktir garudopari sansthita.
Shankha chakra gada sharnga khadga hastabhyupayayau.

8.19 यज्ञवाराहमतुलं रूपं या बिभ्रतो हरेः।
शक्तिः साप्याययौ तत्र वाराहीं बिभ्रती तनुम्॥

Yajna varaham atulam rupam ya bibhrato Hareh.
Shaktih sapy ayayau tatra Varahim bibhrati tanum.

8.20 नारसिंही नृसिंहस्य बिभ्रती सदृशं वपुः।
प्राप्ता तत्र सटाक्षेपक्षिप्तनक्षत्रसंहतिः॥

Narasinhi Nrisinhasya bibhrati sadrisham vapuh.
Prapta tatra sata kshepa kshipta nakshatra sanhatih.

8.21 वज्रहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरि स्थिता।
प्राप्ता सहस्रनयना यथा शक्रस्तथैव सा॥

Vajrahasta tathaivaindri gajarajopari sthita.
Prapta sahasra nayana yatha Shakras tathaiva sa.

8.22 ततः परिवृतस्ताभिरीशानो देवशक्तिभिः।
हन्यन्तामसुराः शीघ्रं मम प्रीत्याऽऽह चण्डिकाम्॥

Tatah parivritas tabhir Ishano deva shaktibhih.
Hanyantam asurah shighram mama prityaha Chandikam.

8.23 ततो देवीशरीरात्तु विनिष्क्रान्तातिभीषणा।
चण्डिकाशक्तिरत्युग्रा शिवाशतनिनादिनी॥

Tato devi sharirat tu vinishkrantatibhishana.
Chandika shaktir atyugra shiva shata ninadini.

8.24 सा चाह धूम्रजटिलमीशानमपराजिता।
दूत त्वं गच्छ भगवन् पार्श्वं शुम्भनिशुम्भयोः॥

Sa chaha dhumra jatilam Ishanam aparajita.
Duta tvam gachchha bhagavan parshvam Shumbha Nishumbhayoh.

8.25 ब्रूहि शुम्भं निशुम्भं च दानवावतिगर्वितौ।
ये चान्ये दानवास्तत्र युद्धाय समुपस्थिताः॥

Bruhi Shumbham Nishumbham cha danavav atigarvitau.
Ye chanye danavas tatra yuddhaya samupasthitah.

8.26 त्रैलोक्यमिन्द्रो लभतां देवाः सन्तु हविर्भुजः।
यूयं प्रयात पातालं यदि जीवितुमिच्छथ॥

Trailokyam Indro labhatam devah santu havirbhujah.
Yuyam prayata patalam yadi jivitum ichchhatha.

8.27 बलावलेपादथ चेद्भवन्तो युद्धकाङ्क्षिणः।
तदागच्छत तृप्यन्तु मच्छिवाः पिशितेन वः॥

Balavalepad atha ched bhavanto yuddha kankshinah.
Tad agachchhata tripyantu mach chhivah pishitena vah.

8.28 यतो नियुक्तो दौत्येन तया देव्या शिवः स्वयम्।
शिवदूतीति लोकेऽस्मिंस्ततः सा ख्यातिमागता॥

Yato niyukto dautyena taya devya Shivah svayam.
Shivadutiti lokesmins tatah sa khyatim agata.

8.29 तेऽपि श्रुत्वा वचो देव्याः शर्वाख्यातं महासुराः।
अमर्षापूरिता जग्मुर्यत्र कात्यायनी स्थिता॥

Tepi shrutva vacho devyah sharvakhyatam mahasurah.
Amarsha purita jagmur yatra Katyayani sthita.

8.30 ततः प्रथममेवाग्रे शरशक्त्यृष्टिवृष्टिभिः।
ववर्षुरुद्धतामर्षास्तां देवीममरारयः॥

Tatah prathamam evagre shara shakty rishti vrishtibhih.
Vavarshur uddhatamarshas tam devim amararayah.

8.31 सा च तान् प्रहितान् बाणाञ्छूलशक्तिपरश्वधान्।
चिच्छेद लीलयाऽऽध्मातधनुर्मुक्तैर्महेषुभिः॥

Sa cha tan prahitan banan chhula shakti parashvadhan.
Chichchheda lilayadhmata dhanur muktair maheshubhih.

8.32 तस्याग्रतस्तथा काली शूलपातविदारितान्।
खट्वाङ्गपोथितांश्चारीन् कुर्वती व्यचरत्तदा॥

Tasyagratas tatha Kali shula pata vidaritan.
Khatvanga pothitansh charin kurvati vyacharat tada.

8.33 कमण्डलुजलाक्षेपहतवीर्यान् हतौजसः।
ब्रह्माणी चाकरोच्छत्रून् येन येन स्म धावति॥

Kamandalu jala kshepa hata viryan hataujasah.
Brahmani chakaroch chhatrun yena yena sma dhavati.

8.34 माहेश्वरी त्रिशूलेन तथा चक्रेण वैष्णवी।
दैत्याञ्जघान कौमारी तथा शक्त्यातिकोपना॥

Maheshvari trishulena tatha chakrena Vaishnavi.
Daityan jaghana Kaumari tatha shaktyatikopana.

8.35 ऐन्द्रीकुलिशपातेन शतशो दैत्यदानवाः।
पेतुर्विदारिताः पृथ्व्यां रुधिरौघप्रवर्षिणः॥

Aindri kulisha patena shatasho daitya danavah.
Petur vidaritah prithvyam rudhiraugha pravarshinah.

8.36 तुण्डप्रहारविध्वस्ता दंष्ट्राग्रक्षतवक्षसः।
वाराहमूर्त्या न्यपतंश्चक्रेण च विदारिताः॥

Tunda prahara vidhvasta danshtragra kshata vakshasah.
Varaha murtya nyapatansh chakrena cha vidaritah.

8.37 नखैर्विदारितांश्चान्यान् भक्षयन्ती महासुरान्।
नारसिंही चचाराजौ नादापूर्णदिगम्बरा॥

Nakhair vidaritansh chanyan bhakshayanti mahasuran.
Narasinhi chacharajau nada purna digambara.

8.38 चण्डाट्टहासैरसुराः शिवदूत्यभिदूषिताः।
पेतुः पृथिव्यां पतितांस्तांश्चखादाथ सा तदा॥

Chandattahasair asurah Shivadutyabhidushitah.
Petuh prithivyam patitans tansh chakhadatha sa tada.

8.39 इति मातृगणं क्रुद्धं मर्दयन्तं महासुरान्।
दृष्ट्वाभ्युपायैर्विविधैर्नेशुर्देवारिसैनिकाः॥

Iti matri ganam kruddham mardayantam mahasuran.
Drishtvabhyupayair vividhair neshur devari sainikah.

8.40 पलायनपरान् दृष्ट्वा दैत्यान् मातृगणार्दितान्।
योद्धुमभ्याययौ क्रुद्धो रक्तबीजो महासुरः॥

Palayana paran drishtva daityan matri ganarditan.
Yoddhum abhyayayau kruddho Raktabijo mahasurah.

8.41 रक्तबिन्दुर्यदा भूमौ पतत्यस्य शरीरतः।
समुत्पतति मेदिन्यां तत्प्रमाणस्तदासुरः॥

Rakta bindur yada bhumau pataty asya shariratah.
Samutpatati medinyam tat pramanas tadasurah.

8.42 युयुधे स गदापाणिरिन्द्रशक्त्या महासुरः।
ततश्चैन्द्री स्ववज्रेण रक्तबीजमताडयत्॥

Yuyudhe sa gada panir Indra shaktya mahasurah.
Tatash chaindri sva vajrena Raktabijam atadayat.

8.43 कुलिशेनाहतस्याशु बहु सुस्राव शोणितम्।
समुत्तस्थुस्ततो योधास्तद्रूपास्तत्पराक्रमाः॥

Kulishenahatasyashu bahu susrava shonitam.
Samuttasthus tato yodhas tad rupas tat parakramah.

8.44 यावन्तः पतितास्तस्य शरीराद्रक्तबिन्दवः।
तावन्तः पुरुषा जातास्तद्वीर्यबलविक्रमाः॥

Yavantah patitas tasya sharirad rakta bindavah.
Tavantah purusha jatas tad virya bala vikramah.

8.45 ते चापि युयुधुस्तत्र पुरुषा रक्तसम्भवाः।
समं मातृभिरत्युग्रशस्त्रपातातिभीषणम्॥

Te chapi yuyudhus tatra purusha rakta sambhavah.
Samam matribhir atyugra shastra patatibhishanam.

8.46 पुनश्च वज्रपातेन क्षतमस्य शिरो यदा।
ववाह रक्तं पुरुषास्ततो जाताः सहस्रशः॥

Punash cha vajra patena kshatam asya shiro yada.
Vavaha raktam purushas tato jatah sahasrashah.

8.47 वैष्णवी समरे चैनं चक्रेणाभिजघान ह।
गदया ताडयामास ऐन्द्री तमसुरेश्वरम्॥

Vaishnavi samare chainam chakrenabhijaghana ha.
Gadaya tadayamasa Aindri tam asureshvaram.

8.48 वैष्णवीचक्रभिन्नस्य रुधिरस्रावसम्भवैः।
सहस्रशो जगद्व्याप्तं तत्प्रमाणैर्महासुरैः॥

Vaishnavi chakra bhinnasya rudhira srava sambhavaih.
Sahasrasho jagad vyaptam tat pramanair mahasuraih.

8.49 शक्त्या जघान कौमारी वाराही च तथासिना।
माहेश्वरी त्रिशूलेन रक्तबीजं महासुरम्॥

Shaktya jaghana Kaumari Varahi cha tathasina.
Maheshvari trishulena Raktabijam mahasuram.

8.50 स चापि गदया दैत्यः सर्वा एवाहनत् पृथक्।
मातृः कोपसमाविष्टो रक्तबीजो महासुरः॥

Sa chapi gadaya daityah sarva evahanat prithak.
Matrih kopa samavishto Raktabijo mahasurah.

8.51 तस्याहतस्य बहुधा शक्तिशूलादिभिर्भुवि।
पपात यो वै रक्तौघस्तेनासञ्छतशोऽसुराः॥

Tasyahatasya bahudha shakti shuladibhir bhuvi.
Papata yo vai raktaughas tenasanchhatashosurah.

8.52 तैश्चासुरासृक्सम्भूतैरसुरैः सकलं जगत्।
व्याप्तमासीत्ततो देवा भयमाजग्मुरुत्तमम्॥

Taish chasurasrik sambhutair asuraih sakalam jagat.
Vyaptam asit tato deva bhayam ajagmur uttamam.

8.53 तान् विषण्णान् सुरान् दृष्ट्वा चण्डिका प्राह सत्वरा।
उवाच कालीं चामुण्डे विस्तीर्णं वदनं कुरु॥

Tan vishannan suran drishtva Chandika praha satvara.
Uvacha Kalim Chamunde vistirnam vadanam kuru.

8.54 मच्छस्त्रपातसम्भूतान् रक्तबिन्दून्महासुरान्।
रक्तबिन्दोः प्रतीच्छ त्वं वक्त्रेणानेन वेगिना॥

Mach chhastra pata sambhutan rakta bindun mahasuran.
Rakta bindoh pratichchha tvam vaktrenanena vegina.

8.55 भक्षयन्ती चर रणे तदुत्पन्नान्महासुरान्।
एवमेष क्षयं दैत्यः क्षीणरक्तो गमिष्यति॥

Bhakshayanti chara rane tad utpannan mahasuran.
Evam esha kshayam daityah kshina rakto gamishyati.

8.56 भक्ष्यमाणास्त्वया चोग्रा न चोत्पत्स्यन्ति चापरे।
इत्युक्त्वा तां ततो देवी शूलेनाभिजघान तम्॥

Bhakshyamanas tvaya chogra na chotpatsyanti chapare.
Ity uktva tam tato devi shulenabhijaghana tam.

8.57 मुखेन काली जगृहे रक्तबीजस्य शोणितम्।
ततोऽसावाजघानाथ गदया तत्र चण्डिकाम्॥

Mukhena Kali jagrihe Raktabijasya shonitam.
Tatosav ajaghanatha gadaya tatra Chandikam.

8.58 न चास्या वेदनां चक्रे गदापातोऽल्पिकामपि।
तस्याहतस्य देहात्तु बहु सुस्राव शोणितम्॥

Na chasya vedanam chakre gada patolpikam api.
Tasyahatasya dehat tu bahu susrava shonitam.

8.59 यतस्ततस्तद्वक्त्रेण चामुण्डा सम्प्रतीच्छति।
मुखे समुद्गता येऽस्या रक्तपातान्महासुराः॥

Yatas tatas tad vaktrena Chamunda sampratichchhati.
Mukhe samudgata yesya rakta patan mahasurah.

8.60 तांश्चखादाथ चामुण्डा पपौ तस्य च शोणितम्।
देवी शूलेन वज्रेण बाणैरसिभिर्ऋष्टिभिः॥

Tansh chakhadatha Chamunda papau tasya cha shonitam.
Devi shulena vajrena banair asibhir rishtibhih.

8.61 जघान रक्तबीजं तं चामुण्डापीतशोणितम्।
स पपात महीपृष्ठे शस्त्रसङ्घसमाहतः॥

Jaghana Raktabijam tam Chamunda pita shonitam.
Sa papata mahi prishthe shastra sangha samahatah.

8.62 नीरक्तश्च महीपाल रक्तबीजो महासुरः।
ततस्ते हर्षमतुलमवापुस्त्रिदशा नृप॥

Niraktash cha mahipala Raktabijo mahasurah.
Tatas te harsham atulam avapus tridasha nripa.

8.63 तेषां मातृगणो जातो ननर्तासृङ्मदोद्धतः॥ ॐ॥

Tesham matri gano jato nanartasrin madoddhatah. Om.

8.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये रक्तबीजवधो नामाष्टमोऽध्यायः॥ ८॥
उवाच १, अर्धश्लोकः १, श्लोकाः ६१, एवम् ६३, एवमादितः ५०२॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Raktabija vadho namashtamodhyayah.
Uvacha, ardhashlokah, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · नवमोऽध्यायः (निशुम्भवध)

9.1 ‘ॐ’ राजोवाच॥

Om rajovacha.

9.2 विचित्रमिदमाख्यातं भगवन् भवता मम।
देव्याश्चरितमाहात्म्यं रक्तबीजवधाश्रितम्॥

Vichitram idam akhyatam bhagavan bhavata mama.
Devyash charita mahatmyam Raktabija vadhashritam.

9.3 भूयश्चेच्छाम्यहं श्रोतुं रक्तबीजे निपातिते।
चकार शुम्भो यत्कर्म निशुम्भश्चातिकोपनः॥

Bhuyash chechchhamy aham shrotum Raktabije nipatite.
Chakara Shumbho yat karma Nishumbhash chatikopanah.

9.4 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

9.5 चकार कोपमतुलं रक्तबीजे निपातिते।
शुम्भासुरो निशुम्भश्च हतेष्वन्येषु चाहवे॥

Chakara kopam atulam Raktabije nipatite.
Shumbhasuro Nishumbhash cha hateshv anyeshu chahave.

9.6 हन्यमानं महासैन्यं विलोक्यामर्षमुद्वहन्।
अभ्यधावन्निशुम्भोऽथ मुख्ययासुरसेनया॥

Hanyamanam maha sainyam vilokyamarsham udvahan.
Abhyadhavan Nishumbhotha mukhyayasura senaya.

9.7 तस्याग्रतस्तथा पृष्ठे पार्श्वयोश्च महासुराः।
संदष्टौष्ठपुटाः क्रुद्धा हन्तुं देवीमुपाययुः॥

Tasyagratas tatha prishthe parshvayosh cha mahasurah.
Sandashtaushtha putah kruddha hantum devim upayayuh.

9.8 आजगाम महावीर्यः शुम्भोऽपि स्वबलैर्वृतः।
निहन्तुं चण्डिकां कोपात्कृत्वा युद्धं तु मातृभिः॥

Ajagama mahaviryah Shumbhopi sva balair vritah.
Nihantum Chandikam kopat kritva yuddham tu matribhih.

9.9 ततो युद्धमतीवासीद्देव्या शुम्भनिशुम्भयोः।
शरवर्षमतीवोग्रं मेघयोरिव वर्षतोः॥

Tato yuddham ativasid devya Shumbha Nishumbhayoh.
Shara varsham ativogram meghayor iva varshatoh.

9.10 चिच्छेदास्ताञ्छरांस्ताभ्यां चण्डिका स्वशरोत्करैः।
ताडयामास चाङ्गेषु शस्त्रौघैरसुरेश्वरौ॥

Chichchhedastan chharans tabhyam Chandika sva sharotkaraih.
Tadayamasa changeshu shastraughair asureshvarau.

9.11 निशुम्भो निशितं खड्गं चर्म चादाय सुप्रभम्।
अताडयन्मूर्ध्नि सिंहं देव्या वाहनमुत्तमम्॥

Nishumbho nishitam khadgam charma chadaya suprabham.
Atadayan murdhni sinham devya vahanam uttamam.

9.12 ताडिते वाहने देवी क्षुरप्रेणासिमुत्तमम्।
निशुम्भस्याशु चिच्छेद चर्म चाप्यष्टचन्द्रकम्॥

Tadite vahane devi kshuraprenasim uttamam.
Nishumbhasyashu chichchheda charma chapy ashtachandrakam.

9.13 छिन्ने चर्मणि खड्गे च शक्तिं चिक्षेप सोऽसुरः।
तामप्यस्य द्विधा चक्रे चक्रेणाभिमुखागताम्॥

Chhinne charmani khadge cha shaktim chikshepa sosurah.
Tam apy asya dvidha chakre chakrenabhimukhagatam.

9.14 कोपाध्मातो निशुम्भोऽथ शूलं जग्राह दानवः।
आयातं मुष्टिपातेन देवी तच्चाप्यचूर्णयत्॥

Kopadhmato Nishumbhotha shulam jagraha danavah.
Ayatam mushti patena devi tach chapy achurnayat.

9.15 आविध्याथ गदां सोऽपि चिक्षेप चण्डिकां प्रति।
सापि देव्या त्रिशूलेन भिन्ना भस्मत्वमागता॥

Avidhyatha gadam sopi chikshepa Chandikam prati.
Sapi devya trishulena bhinna bhasmatvam agata.

9.16 ततः परशुहस्तं तमायान्तं दैत्यपुङ्गवम्।
आहत्य देवी बाणौघैरपातयत भूतले॥

Tatah parashu hastam tam ayantam daitya pungavam.
Ahatya devi banaughair apatayata bhutale.

9.17 तस्मिन्निपतिते भूमौ निशुम्भे भीमविक्रमे।
भ्रातर्यतीव संक्रुद्धः प्रययौ हन्तुमम्बिकाम्॥

Tasmin nipatite bhumau Nishumbhe bhima vikrame.
Bhratary ativa sankruddhah prayayau hantum ambikam.

9.18 स रथस्थस्तथात्युच्चैर्गृहीतपरमायुधैः।
भुजैरष्टाभिरतुलैर्व्याप्याशेषं बभौ नभः॥

Sa rathasthas tathatyuchchair grihita paramayudhaih.
Bhujair ashtabhir atulair vyapyashesham babhau nabhah.

9.19 तमायान्तं समालोक्य देवी शङ्खमवादयत्।
ज्याशब्दं चापि धनुषश्चकारातीव दुःसहम्॥

Tam ayantam samalokya devi shankham avadayat.
Jya shabdam chapi dhanushash chakarativa duhsaham.

9.20 पूरयामास ककुभो निजघण्टास्वनेन च।
समस्तदैत्यसैन्यानां तेजोवधविधायिना॥

Purayamasa kakubho nija ghanta svanena cha.
Samasta daitya sainyanam tejo vadha vidhayina.

9.21 ततः सिंहो महानादैस्त्याजितेभमहामदैः।
पूरयामास गगनं गां तथैव दिशो दश॥

Tatah sinho mahanadais tyajitebha mahamadaih.
Purayamasa gaganam gam tathaiva disho dasha.

9.22 ततः काली समुत्पत्य गगनं क्ष्मामताडयत्।
कराभ्यां तन्निनादेन प्राक्स्वनास्ते तिरोहिताः॥

Tatah Kali samutpatya gaganam kshmam atadayat.
Karabhyam tan ninadena praksvanas te tirohitah.

9.23 अट्टाट्टहासमशिवं शिवदूती चकार ह।
तैः शब्दैरसुरास्त्रेसुः शुम्भः कोपं परं ययौ॥

Attattahasam ashivam Shivaduti chakara ha.
Taih shabdair asuras tresuh Shumbhah kopam param yayau.

9.24 दुरात्मंस्तिष्ठ तिष्ठेति व्याजहाराम्बिका यदा।
तदा जयेत्यभिहितं देवैराकाशसंस्थितैः॥

Duratmans tishtha tishtheti vyajaharambika yada.
Tada jayety abhihitam devair akasha sansthitaih.

9.25 शुम्भेनागत्य या शक्तिर्मुक्ता ज्वालातिभीषणा।
आयान्ती वह्निकूटाभा सा निरस्ता महोल्कया॥

Shumbhenagatya ya shaktir mukta jvalatibhishana.
Ayanti vahni kutabha sa nirasta maholkaya.

9.26 सिंहनादेन शुम्भस्य व्याप्तं लोकत्रयान्तरम्।
निर्घातनिःस्वनो घोरो जितवानवनीपते॥

Sinhanadena Shumbhasya vyaptam loka trayantaram.
Nirghata nihsvano ghoro jitavan avanipate.

9.27 शुम्भमुक्ताञ्छरान्देवी शुम्भस्तत्प्रहिताञ्छरान्।
चिच्छेद स्वशरैरुग्रैः शतशोऽथ सहस्रशः॥

Shumbha muktan chharan devi Shumbhas tat prahitan chharan.
Chichchheda sva sharair ugraih shatashotha sahasrashah.

9.28 ततः सा चण्डिका क्रुद्धा शूलेनाभिजघान तम्।
स तदाभिहतो भूमौ मूर्च्छितो निपपात ह॥

Tatah sa Chandika kruddha shulenabhijaghana tam.
Sa tadabhihato bhumau murchchhito nipapata ha.

9.29 ततो निशुम्भः सम्प्राप्य चेतनामात्तकार्मुकः।
आजघान शरैर्देवीं कालीं केसरिणं तथा॥

Tato Nishumbhah samprapya chetanam atta karmukah.
Ajaghana sharair devim Kalim kesarinam tatha.

9.30 पुनश्च कृत्वा बाहूनामयुतं दनुजेश्वरः।
चक्रायुधेन दितिजश्छादयामास चण्डिकाम्॥

Punash cha kritva bahunam ayutam danujeshvarah.
Chakrayudhena ditijash chhadayamasa Chandikam.

9.31 ततो भगवती क्रुद्धा दुर्गा दुर्गार्तिनाशिनी।
चिच्छेद तानि चक्राणि स्वशरैः सायकांश्च तान्॥

Tato bhagavati kruddha Durga durgarti nashini.
Chichchheda tani chakrani sva sharaih sayakansh cha tan.

9.32 ततो निशुम्भो वेगेन गदामादाय चण्डिकाम्।
अभ्यधावत वै हन्तुं दैत्यसेनासमावृतः॥

Tato Nishumbho vegena gadam adaya Chandikam.
Abhyadhavata vai hantum daitya sena samavritah.

9.33 तस्यापतत एवाशु गदां चिच्छेद चण्डिका।
खड्गेन शितधारेण स च शूलं समाददे॥

Tasyapatata evashu gadam chichchheda Chandika.
Khadgena shita dharena sa cha shulam samadade.

9.34 शूलहस्तं समायान्तं निशुम्भममरार्दनम्।
हृदि विव्याध शूलेन वेगाविद्धेन चण्डिका॥

Shula hastam samayantam Nishumbham amarardanam.
Hridi vivyadha shulena vega viddhena Chandika.

9.35 भिन्नस्य तस्य शूलेन हृदयान्निःसृतोऽपरः।
महाबलो महावीर्यस्तिष्ठेति पुरुषो वदन्॥

Bhinnasya tasya shulena hridayan nihsritoparah.
Mahabalo mahaviryas tishtheti purusho vadan.

9.36 तस्य निष्क्रामतो देवी प्रहस्य स्वनवत्ततः।
शिरश्चिच्छेद खड्गेन ततोऽसावपतद्भुवि॥

Tasya nishkramato devi prahasya svanavat tatah.
Shirash chichchheda khadgena tatosav apatad bhuvi.

9.37 ततः सिंहश्चखादोग्रं दंष्ट्राक्षुण्णशिरोधरान्।
असुरांस्तांस्तथा काली शिवदूती तथापरान्॥

Tatah sinhash chakhadogram danshtra kshunna shirodharan.
Asurans tans tatha Kali Shivaduti tathaparan.

9.38 कौमारीशक्तिनिर्भिन्नाः केचिन्नेशुर्महासुराः।
ब्रह्माणीमन्त्रपूतेन तोयेनान्ये निराकृताः॥

Kaumari shakti nirbhinnah kechin neshur mahasurah.
Brahmani mantra putena toyenanye nirakritah.

9.39 माहेश्वरीत्रिशूलेन भिन्नाः पेतुस्तथापरे।
वाराहीतुण्डघातेन केचिच्चूर्णीकृता भुवि॥

Maheshvari trishulena bhinnah petus tathapare.
Varahi tunda ghatena kechich churnikrita bhuvi.

9.40 खण्डं खण्डं च चक्रेण वैष्णव्या दानवाः कृताः।
वज्रेण चैन्द्रीहस्ताग्रविमुक्तेन तथापरे॥

Khandam khandam cha chakrena Vaishnavya danavah kritah.
Vajrena chaindri hastagra vimuktena tathapare.

9.41 केचिद्विनेशुरसुराः केचिन्नष्टा महाहवात्।
भक्षिताश्चापरे कालीशिवदूतीमृगाधिपैः॥ ॐ॥

Kechid vineshur asurah kechin nashta mahahavat.
Bhakshitash chapare Kali Shivaduti mrigadhipaih. Om.

9.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये निशुम्भवधो नाम नवमोऽध्यायः॥ ९॥
उवाच २, श्लोकाः ३९, एवम् ४१, एवमादितः ५४३॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Nishumbha vadho nama navamodhyayah.
Uvacha, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · दशमोऽध्यायः (शुम्भवध)

10.1 'ॐ' ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

10.2 निशुम्भं निहतं दृष्ट्वा भ्रातरं प्राणसम्मितम्।
हन्यमानं बलं चैव शुम्भः क्रुद्धोऽब्रवीद्वचः॥

Nishumbham nihatam drishtva bhrataram prana sammitam.
Hanyamanam balam chaiva Shumbhah kruddhobravid vachah.

10.3 बलावलेपाद्दुष्टे त्वं मा दुर्गे गर्वमावह।
अन्यासां बलमाश्रित्य युद्ध्यसे यातिमानिनी॥

Balavalepad dushte tvam ma Durge garvam avaha.
Anyasam balam ashritya yuddhyase yatimanini.

10.4 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

10.5 एकैवाहं जगत्यत्र द्वितीया का ममापरा।
पश्यैता दुष्ट मय्येव विशन्त्यो मद्विभूतयः॥

Ekaivaham jagaty atra dvitiya ka mamapara.
Pashyaita dushta mayy eva vishantyo mad vibhutayah.

10.6 ततः समस्तास्ता देव्यो ब्रह्माणीप्रमुखा लयम्।
तस्या देव्यास्तनौ जग्मुरेकैवासीत्तदाम्बिका॥

Tatah samastas ta devyo Brahmani pramukha layam.
Tasya devyas tanau jagmur ekaivasit tadambika.

10.7 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

10.8 अहं विभूत्या बहुभिरिह रूपैर्यदास्थिता।
तत्संहृतं मयैकैव तिष्ठाम्याजौ स्थिरो भव॥

Aham vibhutya bahubhir iha rupair yad asthita.
Tat sanhritam mayaikaiva tishthamy ajau sthiro bhava.

10.9 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

10.10 ततः प्रववृते युद्धं देव्याः शुम्भस्य चोभयोः।
पश्यतां सर्वदेवानामसुराणां च दारुणम्॥

Tatah pravavrite yuddham devyah Shumbhasya chobhayoh.
Pashyatam sarva devanam asuranam cha darunam.

10.11 शरवर्षैः शितैः शस्त्रैस्तथास्त्रैश्चैव दारुणैः।
तयोर्युद्धमभूद्भूयः सर्वलोकभयङ्करम्॥

Shara varshaih shitaih shastrais tathastraish chaiva darunaih.
Tayor yuddham abhud bhuyah sarva loka bhayankaram.

10.12 दिव्यान्यस्त्राणि शतशो मुमुचे यान्यथाम्बिका।
बभञ्ज तानि दैत्येन्द्रस्तत्प्रतीघातकर्तृभिः॥

Divyany astrani shatasho mumuche yany athambika.
Babhanja tani daityendras tat pratighata kartribhih.

10.13 मुक्तानि तेन चास्त्राणि दिव्यानि परमेश्वरी।
बभञ्ज लीलयैवोग्रहुङ्कारोच्चारणादिभिः॥

Muktani tena chastrani divyani parameshvari.
Babhanja lilayaivogra hunkaroch charanadibhih.

10.14 ततः शरशतैर्देवीमाच्छादयत सोऽसुरः।
सापि तत्कुपिता देवी धनुश्चिच्छेद चेषुभिः॥

Tatah shara shatair devim achchhadayata sosurah.
Sapi tat kupita devi dhanush chichchheda cheshubhih.

10.15 छिन्ने धनुषि दैत्येन्द्रस्तथा शक्तिमथाददे।
चिच्छेद देवी चक्रेण तामप्यस्य करे स्थिताम्॥

Chhinne dhanushi daityendras tatha shaktim athadade.
Chichchheda devi chakrena tam apy asya kare sthitam.

10.16 ततः खड्गमुपादाय शतचन्द्रं च भानुमत्।
अभ्यधावत्तदा देवीं दैत्यानामधिपेश्वरः॥

Tatah khadgam upadaya shatachandram cha bhanumat.
Abhyadhavat tada devim daityanam adhipeshvarah.

10.17 तस्यापतत एवाशु खड्गं चिच्छेद चण्डिका।
धनुर्मुक्तैः शितैर्बाणैश्चर्म चार्ककरामलम्॥

Tasyapatata evashu khadgam chichchheda Chandika.
Dhanur muktaih shitair banaish charma charkakaramalam.

10.18 हताश्वः स तदा दैत्यश्छिन्नधन्वा विसारथिः।
जग्राह मुद्गरं घोरमम्बिकानिधनोद्यतः॥

Hatashvah sa tada daityash chhinna dhanva visarathih.
Jagraha mudgaram ghoram ambika nidhanodyatah.

10.19 चिच्छेदापततस्तस्य मुद्गरं निशितैः शरैः।
तथापि सोऽभ्यधावत्तां मुष्टिमुद्यम्य वेगवान्॥

Chichchhedapatatas tasya mudgaram nishitaih sharaih.
Tathapi sobhyadhavat tam mushtim udyamya vegavan.

10.20 स मुष्टिं पातयामास हृदये दैत्यपुङ्गवः।
देव्यास्तं चापि सा देवी तलेनोरस्यताडयत्॥

Sa mushtim patayamasa hridaye daitya pungavah.
Devyas tam chapi sa devi talenorasy atadayat.

10.21 तलप्रहाराभिहतो निपपात महीतले।
स दैत्यराजः सहसा पुनरेव तथोत्थितः॥

Tala praharabhihato nipapata mahitale.
Sa daitya rajah sahasa punar eva tathotthitah.

10.22 उत्पत्य च प्रगृह्योच्चैर्देवीं गगनमास्थितः।
तत्रापि सा निराधारा युयुधे तेन चण्डिका॥

Utpatya cha pragrihyochchair devim gaganam asthitah.
Tatrapi sa niradhara yuyudhe tena Chandika.

10.23 नियुद्धं खे तदा दैत्यश्चण्डिका च परस्परम्।
चक्रतुः प्रथमं सिद्धमुनिविस्मयकारकम्॥

Niyuddham khe tada daityash Chandika cha parasparam.
Chakratuh prathamam siddha muni vismaya karakam.

10.24 ततो नियुद्धं सुचिरं कृत्वा तेनाम्बिका सह।
उत्पात्य भ्रामयामास चिक्षेप धरणीतले॥

Tato niyuddham suchiram kritva tenambika saha.
Utpatya bhramayamasa chikshepa dharanitale.

10.25 स क्षिप्तो धरणीं प्राप्य मुष्टिमुद्यम्य वेगितः।
अभ्यधावत दुष्टात्मा चण्डिकानिधनेच्छया॥

Sa kshipto dharanim prapya mushtim udyamya vegitah.
Abhyadhavata dushtatma Chandika nidhanechchhaya.

10.26 तमायान्तं ततो देवी सर्वदैत्यजनेश्वरम्।
जगत्यां पातयामास भित्त्वा शूलेन वक्षसि॥

Tam ayantam tato devi sarva daitya janeshvaram.
Jagatyam patayamasa bhittva shulena vakshasi.

10.27 स गतासुः पपातोर्व्यां देवीशूलाग्रविक्षतः।
चालयन् सकलां पृथ्वीं साब्धिद्वीपां सपर्वताम्॥

Sa gatasuh papatorvyam devi shulagra vikshatah.
Chalayan sakalam prithvim sabdhi dvipam saparvatam.

10.28 ततः प्रसन्नमखिलं हते तस्मिन् दुरात्मनि।
जगत्स्वास्थ्यमतीवाप निर्मलं चाभवन्नभः॥

Tatah prasannam akhilam hate tasmin duratmani.
Jagat svasthyam ativapa nirmalam chabhavan nabhah.

10.29 उत्पातमेघाः सोल्का ये प्रागासंस्ते शमं ययुः।
सरितो मार्गवाहिन्यस्तथासंस्तत्र पातिते॥

Utpata meghah solka ye pragasans te shamam yayuh.
Sarito marga vahinyas tathasans tatra patite.

10.30 ततो देवगणाः सर्वे हर्षनिर्भरमानसाः।
बभूवुर्निहते तस्मिन् गन्धर्वा ललितं जगुः॥

Tato deva ganah sarve harsha nirbhara manasah.
Babhuvur nihate tasmin gandharva lalitam jaguh.

10.31 अवादयंस्तथैवान्ये ननृतुश्चाप्सरोगणाः।
ववुः पुण्यास्तथा वाताः सुप्रभोऽभूद्दिवाकरः॥

Avadayans tathaivanye nanritush chapsaro ganah.
Vavuh punyas tatha vatah suprabhobhud divakarah.

10.32 जज्वलुश्चाग्नयः शान्ताः शान्ता दिग्जनितस्वनाः॥ ॐ॥

Jajvalush chagnayah shantah shanta dig janita svanah. Om.

10.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये शुम्भवधो नाम दशमोऽध्यायः॥ १०॥
उवाच ४, अर्धश्लोकः १, श्लोकाः २७, एवम् ३२, एवमादितः ५७५॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Shumbha vadho nama dashamodhyayah.
Uvacha, ardhashlokah, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · एकादशोऽध्यायः (देवताओंद्वारा देवीकी स्तुति तथा वरदान)

11.1 ‘ॐ’ ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

11.2 देव्या हते तत्र महासुरेन्द्रे
सेन्द्राः सुरा वह्निपुरोगमास्ताम्।
कात्यायनीं तुष्टुवुरिष्टलाभाद्
विकाशिवक्त्राब्जविकाशिताशाः॥

Devya hate tatra mahasurendre
Sendrah sura vahni purogamas tam.
Katyayanim tushtuvur ishta labhad
Vikashi vaktrabja vikashitashah.

11.3 देवि प्रपन्नार्तिहरे प्रसीद
प्रसीद मातर्जगतोऽखिलस्य।
प्रसीद विश्वेश्वरि पाहि विश्वं
त्वमीश्वरी देवि चराचरस्य॥

Devi prapannarti hare prasida
Prasida matar jagatokhilasya.
Prasida vishveshvari pahi vishvam
Tvam ishvari devi characharasya.

11.4 आधारभूता जगतस्त्वमेका
महीस्वरूपेण यतः स्थितासि।
अपां स्वरूपस्थितया त्वयैत-
दाप्यायते कृत्स्नमलङ्घ्यवीर्ये॥

Adhara bhuta jagatas tvam eka
Mahi svarupena yatah sthitasi.
Apam svarupa sthitaya tvayaita-
Dapyayate kritsnam alanghya virye.

11.5 त्वं वैष्णवी शक्तिरनन्तवीर्या
विश्वस्य बीजं परमासि माया।
सम्मोहितं देवि समस्तमेतत्
त्वं वै प्रसन्ना भुवि मुक्तिहेतुः॥

Tvam Vaishnavi shaktir ananta virya
Vishvasya bijam paramasi maya.
Sammohitam devi samastam etat
Tvam vai prasanna bhuvi mukti hetuh.

11.6 विद्याः समस्तास्तव देवि भेदाः
स्त्रियः समस्ताः सकला जगत्सु।
त्वयैकया पूरितमम्बयैतत्
का ते स्तुतिः स्तव्यपरा परोक्तिः॥

Vidyah samastas tava devi bhedah
Striyah samastah sakala jagatsu.
Tvayaikaya puritam ambayaitat
Ka te stutih stavya para paroktih.

11.7 सर्वभूता यदा देवी स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी।
त्वं स्तुता स्तुतये का वा भवन्तु परमोक्तयः॥

Sarva bhuta yada devi svarga mukti pradayini.
Tvam stuta stutaye ka va bhavantu paramoktayah.

11.8 सर्वस्य बुद्धिरूपेण जनस्य हृदि संस्थिते।
स्वर्गापवर्गदे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Sarvasya buddhi rupena janasya hridi sansthite.
Svargapavargade devi Narayani namostu te.

11.9 कलाकाष्ठादिरूपेण परिणामप्रदायिनि।
विश्वस्योपरतौ शक्ते नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Kala kashthadi rupena parinama pradayini.
Vishvasyoparatau shakte Narayani namostu te.

11.10 सर्वमङ्गलमङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके।
शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Sarva mangala mangalye Shive sarvartha sadhike.
Sharanye tryambake Gauri Narayani namostu te.

11.11 सृष्टिस्थितिविनाशानां शक्तिभूते सनातनि।
गुणाश्रये गुणमये नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Srishti sthiti vinashanam shakti bhute sanatani.
Gunashraye gunamaye Narayani namostu te.

11.12 शरणागतदीनार्तपरित्राणपरायणे।
सर्वस्यार्तिहरे देवि नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Sharanagata dinarta paritrana parayane.
Sarvasyarti hare devi Narayani namostu te.

11.13 हंसयुक्तविमानस्थे ब्रह्माणीरूपधारिणि।
कौशाम्भःक्षरिके देवि नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Hansa yukta vimanasthe Brahmani rupa dharini.
Kaushambhah ksharike devi Narayani namostu te.

11.14 त्रिशूलचन्द्राहिधरे महावृषभवाहिनि।
माहेश्वरीस्वरूपेण नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Trishula chandrahi dhare maha vrishabha vahini.
Maheshvari svarupena Narayani namostu te.

11.15 मयूरकुक्कुटवृते महाशक्तिधरेऽनघे।
कौमारीरूपसंस्थाने नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Mayura kukkuta vrite maha shakti dharenaghe.
Kaumari rupa sansthane Narayani namostu te.

11.16 शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गगृहीतपरमायुधे।
प्रसीद वैष्णवीरूपे नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Shankha chakra gada sharnga grihita paramayudhe.
Prasida Vaishnavi rupe Narayani namostu te.

11.17 गृहीतोग्रमहाचक्रे दंष्ट्रोद्धृतवसुंधरे।
वराहरूपिणि शिवे नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Grihitogra maha chakre danshtroddhrita vasundhare.
Varaha rupini Shive Narayani namostu te.

11.18 नृसिंहरूपेणोग्रेण हन्तुं दैत्यान् कृतोद्यमे।
त्रैलोक्यत्राणसहिते नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Nrisinha rupenogrena hantum daityan kritodyame.
Trailokya trana sahite Narayani namostu te.

11.19 किरीटिनि महावज्रे सहस्रनयनोज्ज्वले।
वृत्रप्राणहरे चैन्द्रि नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Kiritini maha vajre sahasra nayanojjvale.
Vritra prana hare chaindri Narayani namostu te.

11.20 शिवदूतीस्वरूपेण हतदैत्यमहाबले।
घोररूपे महारावे नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Shivaduti svarupena hata daitya mahabale.
Ghora rupe maharave Narayani namostu te.

11.21 दंष्ट्राकरालवदने शिरोमालाविभूषणे।
चामुण्डे मुण्डमथने नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Danshtra karala vadane shiro mala vibhushane.
Chamunde Munda mathane Narayani namostu te.

11.22 लक्ष्मि लज्जे महाविद्ये श्रद्धे पुष्टिस्वधे ध्रुवे।
महारात्रि महाऽविद्ये नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Lakshmi lajje maha vidye shraddhe pushti svadhe dhruve.
Maha ratri maha vidye Narayani namostu te.

11.23 मेधे सरस्वति वरे भूति बाभ्रवि तामसि।
नियते त्वं प्रसीदेशे नारायणि नमोऽस्तु ते॥

Medhe Sarasvati vare bhuti babhravi tamasi.
Niyate tvam prasideshe Narayani namostu te.

11.24 सर्वस्वरूपे सर्वेशे सर्वशक्तिसमन्विते।
भयेभ्यस्त्राहि नो देवि दुर्गे देवि नमोऽस्तु ते॥

Sarva svarupe sarveshe sarva shakti samanvite.
Bhayebhyas trahi no devi Durge devi namostu te.

11.25 एतत्ते वदनं सौम्यं लोचनत्रयभूषितम्।
पातु नः सर्वभीतिभ्यः कात्यायनि नमोऽस्तु ते॥

Etat te vadanam saumyam lochana traya bhushitam.
Patu nah sarva bhitibhyah Katyayani namostu te.

11.26 ज्वालाकरालमत्युग्रमशेषासुरसूदनम्।
त्रिशूलं पातु नो भीतेर्भद्रकालि नमोऽस्तु ते॥

Jvala karalam atyugram asheshasura sudanam.
Trishulam patu no bhiter Bhadrakali namostu te.

11.27 हिनस्ति दैत्यतेजांसि स्वनेनापूर्य या जगत्।
सा घण्टा पातु नो देवि पापेभ्योऽनः सुतानिव॥

Hinasti daitya tejansi svanenapurya ya jagat.
Sa ghanta patu no devi papebhyonah sutan iva.

11.28 असुरासृग्वसापङ्कचर्चितस्ते करोज्ज्वलः।
शुभाय खड्गो भवतु चण्डिके त्वां नता वयम्॥

Asurasrig vasa panka charchitas te karojjvalah.
Shubhaya khadgo bhavatu Chandike tvam nata vayam.

11.29 रोगानशेषानपहंसि तुष्टा
रुष्टा तु कामान् सकलानभीष्टान्।
त्वामाश्रितानां न विपन्नराणां
त्वामाश्रिता ह्याश्रयतां प्रयान्ति॥

Rogan asheshan apahansi tushta
Rushta tu kaman sakalan abhishtan.
Tvam ashritanam na vipan naranam
Tvam ashrita hy ashrayatam prayanti.

11.30 एतत्कृतं यत्कदनं त्वयाद्य
धर्मद्विषां देवि महासुराणाम्।
रूपैरनेकैर्बहुधाऽऽत्ममूर्तिं
कृत्वाम्बिके तत्प्रकरोति कान्या॥

Etat kritam yat kadanam tvayadya
Dharmadvisham devi mahasuranam.
Rupair anekair bahudhatma murtim
Kritvambike tat prakaroti kanya.

11.31 विद्यासु शास्त्रेषु विवेकदीपे-
ष्वाद्येषु वाक्येषु च का त्वदन्या।
ममत्वगर्तेऽतिमहान्धकारे
विभ्रामयत्येतदतीव विश्वम्॥

Vidyasu shastreshu viveka dipe-
Shvadyeshu vakyeshu cha ka tvad anya.
Mamatva gartetimahandhakare
Vibhramayaty etad ativa vishvam.

11.32 रक्षांसि यत्रोग्रविषाश्च नागा
यत्रारयो दस्युबलानि यत्र।
दावानलो यत्र तथाब्धिमध्ये
तत्र स्थिता त्वं परिपासि विश्वम्॥

Rakshansi yatrogra vishash cha naga
Yatrarayo dasyu balani yatra.
Davanalo yatra tathabdhi madhye
Tatra sthita tvam paripasi vishvam.

11.33 विश्वेश्वरि त्वं परिपासि विश्वं
विश्वात्मिका धारयसीति विश्वम्।
विश्वेशवन्द्या भवती भवन्ति
विश्वाश्रया ये त्वयि भक्तिनम्राः॥

Vishveshvari tvam paripasi vishvam
Vishvatmika dharayasiti vishvam.
Vishvesha vandya bhavati bhavanti
Vishvashraya ye tvayi bhakti namrah.

11.34 देवि प्रसीद परिपालय नोऽरिभीते-
र्नित्यं यथासुरवधादधुनैव सद्यः।
पापानि सर्वजगतां प्रशमं नयाशु
उत्पातपाकजनितांश्च महोपसर्गान्॥

Devi prasida paripalaya noribhite-
Rnityam yathasura vadhad adhunaiva sadyah.
Papani sarva jagatam prashamam nayashu
Utpata paka janitansh cha mahopasargan.

11.35 प्रणतानां प्रसीद त्वं देवि विश्वार्तिहारिणि।
त्रैलोक्यवासिनामीड्ये लोकानां वरदा भव॥

Pranatanam prasida tvam devi vishvarti harini.
Trailokya vasinam idye lokanam varada bhava.

11.36 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

11.37 वरदाहं सुरगणा वरं यन्मनसेच्छथ।
तं वृणुध्वं प्रयच्छामि जगतामुपकारकम्॥

Varadaham sura gana varam yan manasechchhatha.
Tam vrinudhvam prayachchhami jagatam upakarakam.

11.38 देवा ऊचुः॥

Deva uchuh.

11.39 सर्वाबाधाप्रशमनं त्रैलोक्यस्याखिलेश्वरि।
एवमेव त्वया कार्यमस्मद्वैरिविनाशनम्॥

Sarva badha prashamanam trailokyasyakhileshvari.
Evam eva tvaya karyam asmad vairi vinashanam.

11.40 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

11.41 वैवस्वतेऽन्तरे प्राप्ते अष्टाविंशतिमे युगे।
शुम्भो निशुम्भश्चैवान्यावुत्पत्स्येते महासुरौ॥

Vaivasvatentare prapte ashtavinshatime yuge.
Shumbho Nishumbhash chaivanyav utpatsyete mahasurau.

11.42 नन्दगोपगृहे जाता यशोदागर्भसम्भवा।
ततस्तौ नाशयिष्यामि विन्ध्याचलनिवासिनी॥

Nandagopa grihe jata Yashoda garbha sambhava.
Tatas tau nashayishyami Vindhyachala nivasini.

11.43 पुनरप्यतिरौद्रेण रूपेण पृथिवीतले।
अवतीर्य हनिष्यामि वैप्रचित्तांस्तु दानवान्॥

Punar apy atiraudrena rupena prithivitale.
Avatirya hanishyami Vaiprachittans tu danavan.

11.44 भक्षयन्त्याश्च तानुग्रान् वैप्रचित्तान्महासुरान्।
रक्ता दन्ता भविष्यन्ति दाडिमीकुसुमोपमाः॥

Bhakshayantyash cha tan ugran Vaiprachittan mahasuran.
Rakta danta bhavishyanti dadimi kusumopamah.

11.45 ततो मां देवताः स्वर्गे मर्त्यलोके च मानवाः।
स्तुवन्तो व्याहरिष्यन्ति सततं रक्तदन्तिकाम्॥

Tato mam devatah svarge martyaloke cha manavah.
Stuvanto vyaharishyanti satatam Raktadantikam.

11.46 भूयश्च शतवार्षिक्यामनावृष्ट्यामनम्भसि।
मुनिभिः संस्तुता भूमौ सम्भविष्याम्ययोनिजा॥

Bhuyash cha shatavarshikyam anavrishtyam anambhasi.
Munibhih sanstuta bhumau sambhavishyamy ayonija.

11.47 ततः शतेन नेत्राणां निरीक्षिष्यामि यन्मुनीन्।
कीर्तयिष्यन्ति मनुजाः शताक्षीमिति मां ततः॥

Tatah shatena netranam nirikshishyami yan munin.
Kirtayishyanti manujah Shatakshim iti mam tatah.

11.48 ततोऽहमखिलं लोकमात्मदेहसमुद्भवैः।
भरिष्यामि सुराः शाकैरावृष्टेः प्राणधारकैः॥

Tatoham akhilam lokam atma deha samudbhavaih.
Bharishyami surah shakair avrishteh prana dharakaih.

11.49 शाकम्भरीति विख्यातिं तदा यास्याम्यहं भुवि।
तत्रैव च वधिष्यामि दुर्गमाख्यं महासुरम्॥

Shakambhariti vikhyatim tada yasyamy aham bhuvi.
Tatraiva cha vadhishyami Durgamakhyam mahasuram.

11.50 दुर्गा देवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति।
पुनश्चाहं यदा भीमं रूपं कृत्वा हिमाचले॥

Durga deviti vikhyatam tan me nama bhavishyati.
Punash chaham yada bhimam rupam kritva Himachale.

11.51 रक्षांसि भक्षयिष्यामि मुनीनां त्राणकारणात्।
तदा मां मुनयः सर्वे स्तोष्यन्त्यानम्रमूर्तयः॥

Rakshansi bhakshayishyami muninam trana karanat.
Tada mam munayah sarve stoshyanty anamra murtayah.

11.52 भीमा देवीति विख्यातं तन्मे नाम भविष्यति।
यदारुणाख्यस्त्रैलोक्ये महाबाधां करिष्यति॥

Bhima deviti vikhyatam tan me nama bhavishyati.
Yadarunakhyas trailokye maha badham karishyati.

11.53 तदाहं भ्रामरं रूपं कृत्वाऽसंख्येयषट्पदम्।
त्रैलोक्यस्य हितार्थाय वधिष्यामि महासुरम्॥

Tadaham bhramaram rupam kritvasankhyeya shatpadam.
Trailokyasya hitarthaya vadhishyami mahasuram.

11.54 भ्रामरीति च मां लोकास्तदा स्तोष्यन्ति सर्वतः।
इत्थं यदा यदा बाधा दानवोत्था भविष्यति॥

Bhramariti cha mam lokas tada stoshyanti sarvatah.
Ittham yada yada badha danavottha bhavishyati.

11.55 तदा तदावतीर्याहं करिष्याम्यरिसंक्षयम्॥ ॐ॥

Tada tadavatiryaham karishyamy ari sankshayam. Om.

11.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये देव्याः स्तुतिर्नामैकादशोऽध्यायः॥ ११॥
उवाच ४, अर्धश्लोकः १, श्लोकाः ५०, एवम् ५५, एवमादितः ६३०॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye devyah stutir namaikadashodhyayah.
Uvacha, ardhashlokah, shlokah, evam, evam aditah.

12.1 ‘ॐ’ देव्युवाच॥

Om devy uvacha.

12.2 एभिः स्तवैश्च मां नित्यं स्तोष्यते यः समाहितः।
तस्याहं सकलां बाधां नाशयिष्याम्यसंशयम्॥

Ebhih stavaish cha mam nityam stoshyate yah samahitah.
Tasyaham sakalam badham nashayishyamy asanshayam.

12.3 मधुकैटभनाशं च महिषासुरघातनम्।
कीर्तयिष्यन्ति ये तद्वद् वधं शुम्भनिशुम्भयोः॥

Madhu Kaitabha nasham cha Mahishasura ghatanam.
Kirtayishyanti ye tadvad vadham Shumbha Nishumbhayoh.

12.4 अष्टम्यां च चतुर्दश्यां नवम्यां चैकचेतसः।
श्रोष्यन्ति चैव ये भक्त्या मम माहात्म्यमुत्तमम्॥

Ashtamyam cha chaturdashyam navamyam chaika chetasah.
Shroshyanti chaiva ye bhaktya mama mahatmyam uttamam.

12.5 न तेषां दुष्कृतं किञ्चिद् दुष्कृतोत्था न चापदः।
भविष्यति न दारिद्र्यं न चैवेष्टवियोजनम्॥

Na tesham dushkritam kinchid dushkritottha na chapadah.
Bhavishyati na daridryam na chaiveshta viyojanam.

12.6 शत्रुतो न भयं तस्य दस्युतो वा न राजतः।
न शस्त्रानलतोयौघात्कदाचित्सम्भविष्यति॥

Shatruto na bhayam tasya dasyuto va na rajatah.
Na shastranala toyaughat kadachit sambhavishyati.

12.7 तस्मान्ममैतन्माहात्म्यं पठितव्यं समाहितैः।
श्रोतव्यं च सदा भक्त्या परं स्वस्त्ययनं हि तत्॥

Tasman mamaitan mahatmyam pathitavyam samahitaih.
Shrotavyam cha sada bhaktya param svastyayanam hi tat.

12.8 उपसर्गानशेषांस्तु महामारीसमुद्भवान्।
तथा त्रिविधमुत्पातं माहात्म्यं शमयेन्मम॥

Upasargan asheshans tu maha mari samudbhavan.
Tatha trividham utpatam mahatmyam shamayen mama.

12.9 यत्रैतत्पठ्यते सम्यङ्नित्यमायतने मम।
सदा न तद्विमोक्ष्यामि सांनिध्यं तत्र मे स्थितम्॥

Yatraitat pathyate samyan nityam ayatane mama.
Sada na tad vimokshyami sannidhyam tatra me sthitam.

12.10 बलिप्रदाने पूजायामग्निकार्ये महोत्सवे।
सर्वं ममैतच्चरितमुच्चार्यं श्राव्यमेव च॥

Bali pradane pujayam agni karye mahotsave.
Sarvam mamaitach charitam uchcharyam shravyam eva cha.

12.11 जानताऽजानता वापि बलिपूजां तथा कृताम्।
प्रतीच्छिष्याम्यहं प्रीत्या वह्निहोमं तथा कृतम्॥

Janatajanata vapi bali pujam tatha kritam.
Pratichchhishyamy aham pritya vahni homam tatha kritam.

12.12 शरत्काले महापूजा क्रियते या च वार्षिकी।
तस्यां ममैतन्माहात्म्यं श्रुत्वा भक्तिसमन्वितः॥

Sharat kale maha puja kriyate ya cha varshiki.
Tasyam mamaitan mahatmyam shrutva bhakti samanvitah.

12.13 सर्वाबाधाविनिर्मुक्तो धनधान्यसुतान्वितः।
मनुष्यो मत्प्रसादेन भविष्यति न संशयः॥

Sarva badha vinirmukto dhana dhanya sutanvitah.
Manushyo mat prasadena bhavishyati na sanshayah.

12.14 श्रुत्वा ममैतन्माहात्म्यं तथा चोत्पत्तयः शुभाः।
पराक्रमं च युद्धेषु जायते निर्भयः पुमान्॥

Shrutva mamaitan mahatmyam tatha chotpattayah shubhah.
Parakramam cha yuddheshu jayate nirbhayah puman.

12.15 रिपवः संक्षयं यान्ति कल्याणं चोपपद्यते।
नन्दते च कुलं पुंसां माहात्म्यं मम शृण्वताम्॥

Ripavah sankshayam yanti kalyanam chopapadyate.
Nandate cha kulam punsam mahatmyam mama shrinvatam.

12.16 शान्तिकर्मणि सर्वत्र तथा दुःस्वप्नदर्शने।
ग्रहपीडासु चोग्रासु माहात्म्यं शृणुयान्मम॥

Shanti karmani sarvatra tatha duhsvapna darshane.
Graha pidasu chograsu mahatmyam shrinuyan mama.

12.17 उपसर्गाः शमं यान्ति ग्रहपीडाश्च दारुणाः।
दुःस्वप्नं च नृभिर्दृष्टं सुस्वप्नमुपजायते॥

Upasargah shamam yanti graha pidash cha darunah.
Duhsvapnam cha nribhir drishtam susvapnam upajayate.

12.18 बालग्रहाभिभूतानां बालानां शान्तिकारकम्।
संघातभेदे च नृणां मैत्रीकरणमुत्तमम्॥

Bala grahabhibhutanam balanam shanti karakam.
Sanghata bhede cha nrinam maitri karanam uttamam.

12.19 दुर्वृत्तानामशेषाणां बलहानिकरं परम्।
रक्षोभूतपिशाचानां पठनादेव नाशनम्॥

Durvrittanam asheshanam bala hani karam param.
Raksho bhuta pishachanam pathanad eva nashanam.

12.20 सर्वं ममैतन्माहात्म्यं मम सन्निधिकारकम्।
पशुपुष्पार्घ्यधूपैश्च गन्धदीपैस्तथोत्तमैः॥

Sarvam mamaitan mahatmyam mama sannidhi karakam.
Pashu pushparghya dhupaish cha gandha dipais tathottamaih.

12.21 विप्राणां भोजनैर्होमैः प्रोक्षणीयैरहर्निशम्।
अन्यैश्च विविधैर्भोगैः प्रदानैर्वत्सरेण या॥

Vipranam bhojanair homaih prokshaniyair aharnisham.
Anyaish cha vividhair bhogaih pradanair vatsarena ya.

12.22 प्रीतिर्मे क्रियते सास्मिन् सकृत्सुचरिते श्रुते।
श्रुतं हरति पापानि तथाऽऽरोग्यं प्रयच्छति॥

Pritir me kriyate sasmin sakrit sucharite shrute.
Shrutam harati papani tatharogyam prayachchhati.

12.23 रक्षां करोति भूतेभ्यो जन्मनां कीर्तनं मम।
युद्धेषु चरितं यन्मे दुष्टदैत्यनिबर्हणम्॥

Raksham karoti bhutebhyo janmanam kirtanam mama.
Yuddheshu charitam yan me dushta daitya nibarhanam.

12.24 तस्मिञ्छ्रुते वैरिकृतं भयं पुंसां न जायते।
युष्माभिः स्तुतयो याश्च याश्च ब्रह्मर्षिभिः कृताः॥

Tasmin chhrute vairi kritam bhayam punsam na jayate.
Yushmabhih stutayo yash cha yash cha brahmarshibhih kritah.

12.25 ब्रह्मणा च कृतास्तास्तु प्रयच्छन्ति शुभां मतिम्।
अरण्ये प्रान्तरे वापि दावाग्निपरिवारितः॥

Brahmana cha kritas tas tu prayachchhanti shubham matim.
Aranye prantare vapi davagni parivaritah.

12.26 दस्युभिर्वा वृतः शून्ये गृहीतो वापि शत्रुभिः।
सिंहव्याघ्रानुयातो वा वने वा वनहस्तिभिः॥

Dasyubhir va vritah shunye grihito vapi shatrubhih.
Sinha vyaghranuyato va vane va vana hastibhih.

12.27 राज्ञा क्रुद्धेन चाज्ञप्तो वध्यो बन्धगतोऽपि वा।
आघूर्णितो वा वातेन स्थितः पोते महार्णवे॥

Rajna kruddhena chajnapto vadhyo bandha gatopi va.
Aghurnito va vatena sthitah pote maharnave.

12.28 पतत्सु चापि शस्त्रेषु संग्रामे भृशदारुणे।
सर्वाबाधासु घोरासु वेदनाभ्यर्दितोऽपि वा॥

Patatsu chapi shastreshu sangrame bhrisha darune.
Sarva badhasu ghorasu vedanabhyarditopi va.

12.29 स्मरन्ममैतच्चरितं नरो मुच्येत संकटात्।
मम प्रभावात्सिंहाद्या दस्यवो वैरिणस्तथा॥

Smaran mamaitach charitam naro muchyeta sankatat.
Mama prabhavat sinhadya dasyavo vairinas tatha.

12.30 दूरादेव पलायन्ते स्मरतश्चरितं मम॥

Durad eva palayante smaratash charitam mama.

12.31 ऋषिरुवाच॥

Rishir uvacha.

12.32 इत्युक्त्वा सा भगवती चण्डिका चण्डविक्रमा॥

Ity uktva sa bhagavati Chandika chanda vikrama.

12.33 पश्यतामेव देवानां तत्रैवान्तरधीयत।
तेऽपि देवा निरातङ्काः स्वाधिकारान् यथा पुरा॥

Pashyatam eva devanam tatraivantaradhiyata.
Tepi deva niratankah svadhikaran yatha pura.

12.34 यज्ञभागभुजः सर्वे चक्रुर्विनिहतारयः।
दैत्याश्च देव्या निहते शुम्भे देवरिपौ युधि॥

Yajna bhaga bhujah sarve chakrur vinihatarayah.
Daityash cha devya nihate Shumbhe devaripau yudhi.

12.35 जगद्विध्वंसिनि तस्मिन् महोग्रेऽतुलविक्रमे।
निशुम्भे च महावीर्ये शेषाः पातालमाययुः॥

Jagad vidhvansini tasmin mahogretula vikrame.
Nishumbhe cha mahavirye sheshah patalam ayayuh.

12.36 एवं भगवती देवी सा नित्यापि पुनः पुनः।
सम्भूय कुरुते भूप जगतः परिपालनम्॥

Evam bhagavati devi sa nityapi punah punah.
Sambhuya kurute bhupa jagatah paripalanam.

12.37 तयैतन्मोह्यते विश्वं सैव विश्वं प्रसूयते।
सा याचिता च विज्ञानं तुष्टा ऋद्धिं प्रयच्छति॥

Tayaitan mohyate vishvam saiva vishvam prasuyate.
Sa yachita cha vijnanam tushta riddhim prayachchhati.

12.38 व्याप्तं तयैतत्सकलं ब्रह्माण्डं मनुजेश्वर।
महाकाल्या महाकाले महामारीस्वरूपया॥

Vyaptam tayaitat sakalam brahmandam manujeshvara.
Mahakalya mahakale maha mari svarupaya.

12.39 सैव काले महामारी सैव सृष्टिर्भवत्यजा।
स्थितिं करोति भूतानां सैव काले सनातनी॥

Saiva kale maha mari saiva srishtir bhavaty aja.
Sthitim karoti bhutanam saiva kale sanatani.

12.40 भवकाले नृणां सैव लक्ष्मीर्वृद्धिप्रदा गृहे।
सैवाभावे तथाऽलक्ष्मीर्विनाशायोपजायते॥

Bhava kale nrinam saiva lakshmir vriddhi prada grihe.
Saivabhave tathalakshmir vinashayopajayate.

12.41 स्तुता सम्पूजिता पुष्पैर्धूपगन्धादिभिस्तथा।
ददाति वित्तं पुत्रांश्च मतिं धर्मे गतिं शुभाम्॥ ॐ॥

Stuta sampujita pushpair dhupa gandhadibhis tatha.
Dadati vittam putransh cha matim dharme gatim shubham. Om.

12.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये फलस्तुतिर्नाम द्वादशोऽध्यायः॥ १२॥
उवाच २, अर्धश्लोकौ २, श्लोकाः ३७, एवम् ४१, एवमादितः ६७१॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye phala stutir nama dvadashodhyayah.
Uvacha, ardhashlokau, shlokah, evam, evam aditah.

CHAPTER · त्रयोदशोऽध्यायः (सुरथ और वैश्यको देवीका वरदान)

13.1 'ॐ' ऋषिरुवाच॥

Om rishir uvacha.

13.2 एतत्ते कथितं भूप देवीमाहात्म्यमुत्तमम्।
एवंप्रभावा सा देवी ययेदं धार्यते जगत्॥

Etat te kathitam bhupa Devi mahatmyam uttamam.
Evam prabhava sa devi yayedam dharyate jagat.

13.3 विद्या तथैव क्रियते भगवद्विष्णुमायया।
तया त्वमेष वैश्यश्च तथैवान्ये विवेकिनः॥

Vidya tathaiva kriyate bhagavad Vishnumayaya.
Taya tvam esha vaishyash cha tathaivanye vivekinah.

13.4 मोह्यन्ते मोहिताश्चैव मोहमेष्यन्ति चापरे।
तामुपैहि महाराज शरणं परमेश्वरीम्॥

Mohyante mohitash chaiva moham eshyanti chapare.
Tam upaihi maharaja sharanam parameshvarim.

13.5 आराधिता सैव नृणां भोगस्वर्गापवर्गदा॥

Aradhita saiva nrinam bhoga svargapavargada.

13.6 मार्कण्डेय उवाच॥

Markandeya uvacha.

13.7 इति तस्य वचः श्रुत्वा सुरथः स नराधिपः॥

Iti tasya vachah shrutva Surathah sa naradhipah.

13.8 प्रणिपत्य महाभागं तमृषिं शंसितव्रतम्।
निर्विण्णोऽतिममत्वेन राज्यापहरणेन च॥

Pranipatya mahabhagam tam rishim shansita vratam.
Nirvinnotimamatvena rajyapaharanena cha.

13.9 जगाम सद्यस्तपसे स च वैश्यो महामुने।
संदर्शनार्थमम्बाया नदीपुलिनसंस्थितः॥

Jagama sadyas tapase sa cha vaishyo mahamune.
Sandarshanartham ambaya nadi pulina sansthitah.

13.10 स च वैश्यस्तपस्तेपे देवीसूक्तं परं जपन्।
तौ तस्मिन् पुलिने देव्याः कृत्वा मूर्तिं महीमयीम्॥

Sa cha vaishyas tapas tepe Devi suktam param japan.
Tau tasmin puline devyah kritva murtim mahimayim.

13.11 अर्हणां चक्रतुस्तस्याः पुष्पधूपाग्नितर्पणैः।
निराहारौ यताहारौ तन्मनस्कौ समाहितौ॥

Arhanam chakratus tasyah pushpa dhupagni tarpanaih.
Niraharau yataharau tan manaskau samahitau.

13.12 ददतुस्तौ बलिं चैव निजगात्रासृगुक्षितम्।
एवं समाराधयतोस्त्रिभिर्वर्षैर्यतात्मनोः॥

Dadatus tau balim chaiva nija gatrasrig ukshitam.
Evam samaradhayatos tribhir varshair yatatmanoh.

13.13 परितुष्टा जगद्धात्री प्रत्यक्षं प्राह चण्डिका॥

Paritushta jagaddhatri pratyaksham praha Chandika.

13.14 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

13.15 यत्प्रार्थ्यते त्वया भूप त्वया च कुलनन्दन।
मत्तस्तत्प्राप्यतां सर्वं परितुष्टा ददामि तत्॥

Yat prarthyate tvaya bhupa tvaya cha kula nandana.
Mattas tat prapyatam sarvam paritushta dadami tat.

13.16 मार्कण्डेय उवाच॥

Markandeya uvacha.

13.17 ततो वव्रे नृपो राज्यमविभ्रंश्यन्यजन्मनि।
अत्रैव च निजं राज्यं हतशत्रुबलं बलात्॥

Tato vavre nripo rajyam avibhranshy anya janmani.
Atraiva cha nijam rajyam hata shatru balam balat.

13.18 सोऽपि वैश्यस्ततो ज्ञानं वव्रे निर्विण्णमानसः।
ममेत्यहमिति प्राज्ञः सङ्गविच्युतिकारकम्॥

Sopi vaishyas tato jnanam vavre nirvinna manasah.
Mamety aham iti prajnah sanga vichyuti karakam.

13.19 देव्युवाच॥

Devy uvacha.

13.20 स्वल्पैरहोभिर्नृपते स्वं राज्यं प्राप्स्यते भवान्॥

Svalpair ahobhir nripate svam rajyam prapsyate bhavan.

13.21 हत्वा रिपूनस्खलितं तव तत्र भविष्यति॥

Hatva ripun askhalitam tava tatra bhavishyati.

13.22 मृतश्च भूयः सम्प्राप्य जन्म देवाद्विवस्वतः॥

Mritash cha bhuyah samprapya janma devad Vivasvatah.

13.23 सावर्णिको नाम मनुर्भवान् भुवि भविष्यति॥

Savarniko nama manur bhavan bhuvi bhavishyati.

13.24 वैश्यवर्य त्वया यश्च वरोऽस्मत्तोऽभिवाञ्छितः॥

Vaishya varya tvaya yash cha varosmattobhivanchhitah.

13.25 तं प्रयच्छामि संसिद्ध्यै तव ज्ञानं भविष्यति॥

Tam prayachchhami sansiddhyai tava jnanam bhavishyati.

13.26 मार्कण्डेय उवाच॥

Markandeya uvacha.

13.27 इति दत्त्वा तयोर्देवी यथाभिलषितं वरम्॥

Iti dattva tayor devi yathabhilashitam varam.

13.28 बभूवान्तर्हिता सद्यो भक्त्या ताभ्यामभिष्टुता।
एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियर्षभः॥

Babhuvantarhita sadyo bhaktya tabhyam abhishtuta.
Evam devya varam labdhva Surathah kshatriyarshabhah.

13.29 सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भविता मनुः॥

Suryaj janma samasadya Savarnir bhavita manuh.

13.29पुनः एवं देव्या वरं लब्ध्वा सुरथः क्षत्रियर्षभः।
सूर्याज्जन्म समासाद्य सावर्णिर्भविता मनुः॥ क्लीं ॐ॥

Evam devya varam labdhva Surathah kshatriyarshabhah.
Suryaj janma samasadya Savarnir bhavita manuh. klim Om.

13.इति इति श्रीमार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्ये सुरथवैश्ययोर्वरप्रदानं नाम त्रयोदशोऽध्यायः॥ १३॥
उवाच ६, अर्धश्लोकाः ११, श्लोकाः १२, एवम् २९, एवमादितः ७००॥ समस्ता उवाचमन्त्राः ५७, अर्धश्लोकाः ४२, श्लोकाः ५३५, अवदानानि॥ ६६॥

Iti Shri Markandeya purane savarnike manvantare Devi mahatmye Suratha vaishyayor vara pradanam nama trayodashodhyayah.
Uvacha, ardhashlokah, shlokah, evam, evam aditah. samasta uvacha mantrah, ardhashlokah, shlokah, avadanani.

Text checked against: Gita Press, Gorakhpur: Shri Durga Saptashati (code 1281), Sanskrit text with Hindi translation. Meanings, audio and all scripts at nityapaath.com/durga-saptashati/